

2003

דו"ח שנתי

אבי
חי

ועד
מנהל

תוכן העניינים

2	חבר הנאמנים והצוות הבכיר
3	שליחותנו
5	דבר היושב ראש
9	פרויקטים בישראל
23	פרויקטים בצפון אמריקה
38	תקציר כספי
45	מפתח עניינים – ישראל
47	מפתח עניינים – צפון אמריקה

חבר הנאמנים והצוות הבכיר

מימין לשמאל:

שורה עליונה: יואל איינלגר, קארן וייס, דני דניאלי, עזריאל נוביק, מרים וורשביאק, מרווין שיק, דוד רוזנסון,
דוד פיינסילבר

שורה אמצעית: מיכאל ברגר, רחל אברהמס, יוסי פרגר, אלי קנאי, אלי סילבר, דוד תדמור, לאה מאיר, דינה פוקס,
ליף רוזנבלט, אביטל דרמון

שורה תחתונה: מאיר בוזגלו, אלן פלד, לורן מרקין, הנרי טאוב, ארתור פריד, מס ברנסטין, רות וייס, ג'ורג' רוהר

שליחותנו

קרן אבי חי היא קרן פרטית שנוסדה בשנת 1984 ופועלת בישראל ובצפון אמריקה. בבוא העת פקווה הקרן להרחיב את פעילותה ולכלול בה מקומות נוספים שיש בהם אוכלוסייה יהודית גדולה.

בעודה מחויבת להמשכיותם של עם ישראל והיהדות, ולמרכזיותה של מדינת ישראל בחיי העם היהודי, מציבה הקרן שני יעדים מרכזיים:

- עידוד וטיפוח יחסי הבנה, רגישות וזיקה הדדית בין יהודים מכל הזרמים והגישות למסורת.
- טיפוח הזיקה למסורת בקרב כל חלקי העם ועידוד ההבנה וההערכה למורשת היהודית ולתרבותה, לדיניה, למנהגיה ולערכיה.

היעדים הללו מעוגנים בשתי הבריתות העיקריות בתורה: ברית הבורא עם אברהם וברית הבורא עם ישראל באמצעות משה.

קרן אבי חי דבקה בפילוסופיה של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, הרב הראשי לישראל בשנים 1921-1935. הפרויקטים של הקרן, שמטרתם לקדם את יעדיה, נעשים בהשראתו וברוח תורתו.

הברית שנכרתה עם אברהם מבוססת על רעיון המשפחה, השבט, האומה והמורשת. אברהם היה מייסד השושלת, אבי המשפחה. לשיטת הרב קוק, כל יהודי החש שייכות לעם ישראל ושותפות לגורלו, יש לו חלק בברית זו. הרגשת השייכות דיה כדי להיחשב להזדהות האתנית הכלולה בבריתו של אברהם.

ברית הבורא בתיווכו של משה נכרתה עם ישראל כאומה, ומשמעה מחויבות קהילתית לתרי"ג המצוות ולקיומן. ואולם, לשיטת הרב קוק, ברית זו של מעמד הר סיני יש לה מימד של בחירה חופשית: קיום המצוות מבוסס על החלטה רצונית לדבוק בהן.

לאור האמור לעיל, מאמצת הקרן את הקווים המנחים הבאים כמצע לפעולותיה:

- עדיפות תינתן לתכניות המקדמות את שני יעדיה. לא תמומן תכנית המקדמת יעד אחד על חשבון משנהו.
- קרן אבי חי תפעל בקרב כל רובדי העם היהודי ומגזריו, מתוך כוונה לקדם את יעדה הכפול.
- תוענק תמיכה אך ורק לתכניות ולמוסדות המגלים יחס חיובי כלפי מדינת ישראל ואינם שוללים את הערך שבחינוך הכללי.
- הקרן תתמוך אך ורק בתכניות הנסמכות על לימוד והשכלה.
- ימומנו בעיקר תכניות חדשניות, שקרן אבי חי תיזום ותפתח בעצמה או בשיתוף עם אחרים.
- תיבחנה רק בקשות לסיוע המוגשות ביוזמותיה של הקרן.
- הקרן לא תממן גירעונות ואף לא מפעלי בנייה, למעט דרך מתן הלוואות לבתי ספר יהודיים בצפון אמריקה.
- ההקצבות יינתנו בצורת מענקים לפעולות המוכרות כפטורות לצורכי מס על ידי נציבויות מס הכנסה בישראל ובארצות הברית.

דבר היושב ראש

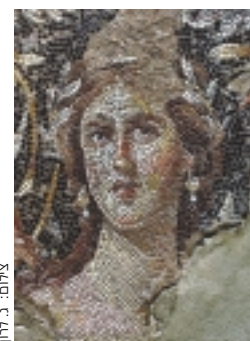
לקרן אבי חי שני יעדים מרכזיים:

- עידוד וטיפוח יחסי הגנה, רגישות וזיקה הדדית בין יהודים מכל הזרמים והגישות למסורת.
- טיפוח הזיקה למסורת בקרב כל חלקי העם ועידוד ההגנה וההערכה למורשת היהודית, לתרבותה, לדיניה, למנהגיה ולערכיה.

כדי לראות את התמונה בשלמותה עלינו לנתח את פסיפס הפרויקטים הפילנתרופיים שחובר על ידי נאמני הקרן וצוות עובדיה. בהתחשב בשלל האתגרים שמציב המנדט המוגדר שנמסר לקרן אבי חי מידי התורם היחיד המממן את פעילותה, היינו מאושרים לו היה ברשותנו מטה קסם שבאמצעותו ניתן היה להגשים ביעילות את כל יעדינו בעת ובעונה אחת, אך ברור לנו שהדבר בלתי אפשרי. אנו מאמינים כי הגשמת יעדינו תושג באמצעות תמיכה בסדרה של פרויקטים ותכניות, לעתים חופפים ולעתים משיקים אלה לאלה. אנו עוסקים ביצירתו של הפסיפס הפילנתרופי של קרן אבי חי מזה תשע עשרה שנים; זוהי יצירה, אשר אם מתבוננים בה דרך פריזמת החלום שביקשנו להגשים, היא נחשפת לעינינו כתמונה רבת צבעים ועשירה במרקמים, בעלת קומפוזיציה סימטרית ועומק.

אנו משוכנעים כי אם תשוו לנגד עיניכם את תמונת המונה ליזה של הגליל תוך כדי קריאת דוחותיהם של אלי סילבר ויוסי פרגר, מנהלינו בישראל ובצפון

"המונה ליזה של הגליל" – כך מכונה רצפת הפסיפס המרהיבה שנחשפה לפני כשבע עשרה שנה על-ידי צוות ארכיאולוגים מן האוניברסיטה העברית בחפירות העיר העתיקה ציפורי שבגליל התחתון.

צילום: ג. לרין

הפסיפס מהווה מוקד משיכה לתיירים מכל רחבי תבל, אך אנו נתבונן בו מזווית אחרת; נשתמש בו כמטפורה שבכוחה להמחיש לקוראי דוח שנתי זה את מהות הפעילות הפילנתרופית של קרן אבי חי.

פסיפס של פילנתרופיה

פסיפס, כידוע, מורכב מאין ספור יחידות זעירות, היוצרות יחד תמונה בעלת מרקם, עומק, צבע וסימטריה. התבוננות באבן אחת, או במקבץ אבנים, לא תעניק לנו ולו מושג קלוש על התמונה השלמה או על כוונות האמן. כדי לקלוט את התמונה במלואה עלינו להביט בה ממרחק; אז נוכל להתרשם מאומנות עתיקת יומין זו, אשר שימשה לא רק לנוי, אלא גם ככלי להעברת סיפורים ומסרים. מה, אם כן, יכולה אומנות זו לספר לנו על פעילותה הפילנתרופית של קרן אבי חי?

מר אלן הופמן, נועדה לשפר את איכות הוראת מקצועות היהדות. רביבים הצליחה למשוך אליה סטודנטים בעלי ציוני כניסה גבוהים, שהיו מאפשרים להם להתקבל למרבית הפקולטות. כיום משתתפים בתכנית זו קרוב למאה סטודנטים, המהווים תוספת תוססת לחוגי מדעי היהדות והחינוך באוניברסיטה.

הפסיפס מכיל עוד חלקים רבים, אך אנו מבקשים להשאיר מקום לדמיונכם ולדבריו של ד"ר סילבר, מנהל קרן אבי חי בישראל, וכן לחזור ולהדגיש: אין אנו מתבססים על פרויקט אחד ואין לנו ספינת דגל—אפילו לא יוזמת "צו פיוס" גבוהה העלויות. פעילויות הקרן בישראל רבות והתמונה רחבה; רק מבט-על מאפשר הבנה של מלוא היקפו של הפסיפס ושל לכידותו.

הפסיפס הצפון אמריקני

הדבק המאגד בין כל חלקי הפסיפס הצפון אמריקני הוא יוזמת קרן אבי חי לעידוד ותמיכה ברשת בתי הספר היהודיים. הקרן שמה לה למטרה להרחיב את מעגל המשפחות הרושמות את ילדיהן לבתי ספר יהודיים באמצעות חלוקת שוברים לתשלום שכר לימוד, תמיכה במסלולי הכנה המאפשרים לתלמידים חדשים להדביק פערים, ותכנית הלוואות להרחבה ושיפוץ של מתקנים ומבנים. שני המיזמים החינוכיים הגדולים—"תל עם" ו"נטע"—מספקים חבילת לימודי יהדות מורכבת לתלמידי כיתות נמוכות, ותכנית שיעורי עברית מרתקת לתלמידי תיכון.

גיוס והכשרת מורים חדשים ללימודי יהדות מתבצע בו-זמנית באמצעות תמיכה במאגר המורים היהודים של EDAA, תכנית המחנכים של "פרדס", ושותפות ניסיונית חדשה עם המרכז החדש למורים (NTC) במטרה להכשיר מורים מנחים אשר יוכלו, בבוא היום, להכשיר מורים חדשים. אנו בקרן אבי חי משוכנעים כי להנהגה בית ספרית נכונה נועד חלק מרכזי בהשגת יעדים חינוכיים,

אמריקה, חזקה עליכם שלא תתקשו לזהות את האומנות שבמלאכתם, ובמלאכת כל הגופים הקשורים בקרן אבי חי.

הפסיפס בישראל

להלן מבט על חלק קטן מתוך תמונת הפסיפס של פעולותינו בישראל:

בית הספר קשת, ירושלים. בבית ספר ייחודי זה, הכולל בית ספר יסודי ובית ספר תיכון, לומדים ילדים ממשפחות דתיות וחילוניות. הילדים לומדים, מתחנכים, משחקים, שוהים תחת קורת גג אחת ולומדים לחיות זה עם זה ולכבד זה את זה. גם כיום, בתום תשע שנות תמיכה של קרן אבי חי, אנו שוקדים, יחד עם הנהלת בית הספר, על מציאת תכניות ושיטות הלימוד הטובות ביותר להגשמת היעדים הנעלים של בית הספר. מראה התלמידים חובשי כיפה המשחקים בעליצות עם תלמידים חילוניים, הוא מראה מרגש המהווה צעד ראשון משמעותי בטיפוח הבנה הדדית במדינה, אשר—כבר מימיה הראשונים—נוסדו בה מערכות חינוך נפרדות.

מכינות קדם צבאיות. עשר מכינות קדם צבאיות לבוגרי תיכון זוכות לתמיכה ניכרת מקרן אבי חי. במכינות הללו שוהים, למשך שנה, קבוצות של צעירים וצעירות חילוניים (לעתים קבוצות מעורבות של דתיים וחילונים) העוברים במסגרת זו הכשרה—מנטאלית, חברתית וגופנית—לחיי הצבא. הבסיס התוכני של התכנית הוא לימוד טקסטים יהודיים וציוניים, בהדרכת מורים בכירים. כיום, עם הניסיון העשיר שצברנו, יש ביכולתנו לאמוד את ההשפעות השונות של שנת המכינה על החניכים, שחלקם כבר השתחרר מן השירות הצבאי ולא מעט מביניהם פנו לתעסוקה בתחומי הרווחה והחינוך. אחדים נרשמו והתקבלו לתכנית רביבים באוניברסיטה העברית, הנתמכת על ידי קרן אבי חי, והמכשירה את תלמידיה לעסוק במקצוע הוראת היהדות בבתי ספר ממלכתיים. תכנית רביבים. התכנית, שנהגתה לפני שבע שנים על ידי

אקדמי—הניבה תוצאות חיוביות המצדיקות מענק נוסף בקיץ (שנת 2004).

טכנולוגיה

טכנולוגיה חינוכית בכלל, ושימוש באינטרנט ככלי חינוכי וארגוני בפרט, ממשיכים לעורר עניין רב בקרב עובדי הקרן. אכזבתו של אלי קנאי, מנהל הטכנולוגיה החינוכית של הקרן, מרמת אתרי האינטרנט של רבים מן הגופים הנתמכים על ידי קרן אבי חי הביאה אותו לכלל מסקנה, כי רצוי להעמיד לרשותם מענק מיוחד לשם שדרוג אתריהם. אין לנו אלא להודות על כך שידו הבוטחת של אלי קנאי היא האוחזת בהגה הספינה הטכנולוגית שלנו.

בית אבי חי

מי שיחלוף ליד מה שהיה פעם בור פעור ברחוב קינג ג'ורג' בירושלים יגלה כי בניית שלוש קומות חניה (מתוך החמש הדרושות לנו) כבר הושלמה בהצלחה. האדריכלית עדה כרמי-מלמד ממשיכה ללטש את תכניות המבנה, וחבר הנאמנים בישראל נפגש עם פרופ' אביגדור שנאן במטרה להביא למיקוד ולחידוד התכנים של בית אבי חי, שאליו אנו מקווים לעבור בקיץ שנת 2006.

"סביר, לא רע"

בשנה שעברה הרהרתי בקושי העומד בפנינו להתנתק מפרויקטים המוגדרים כ"סבירים" או "לא רעים". צר לנו לדווח כי בנושא זה לא חלה התקדמות מספקת. עם זאת, כתוצאה ממספר הערכות שליליות של כמה פרויקטים, הופסקה תמיכתנו בפרויקטים אלו. בחודשים האחרונים נערכה על ידי פרופ' הארווי דייל מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת ניו יורק ביקורת "ניהול ארגוני הולם" בקרן. פרופ' דייל כותב:

"סגנונה ואופייה הייחודי של הקרן ראויים להערכה רבה. חזונו המקורי של אלפן ברנסטין, שעבר תהליכים

ועל כן אנו מעודדים את הרחבת כישורי הניהול ואת העמקת החזון החינוכי של מנהלי בתי ספר באמצעות תמיכה בתכניות הכשרה בהארווארד, בר אילן, ו-JTS.

על היקפי הפעילות האדירים של קרן אבי חי בצפון אמריקה מעידה רשימת הפעילויות שלנו, המהוות פיסות האבן הבודדות בפסיפס. אמנם כל פרויקט יחיד הינו חשוב ורב ערך בפני עצמו, אך כאשר בוחנים אותו בראייה כוללת, כרכיב בפעילות הכוללת של הקרן בצפון אמריקה לצד פרויקטים רבים נוספים, מתקבל מושג ברור על ההיקף והמרקם של מאמצינו לקידום החינוך בקרב יהדות צפון אמריקה.

לדאבונו, בתי הספר היהודים עדיין סובלים ממצוקה כספית; למרות התפיסה המקיפה של קרן אבי חי, קיים צורך דחוף בשינוי שיעמיד את קידום החינוך היהודי בראש מעייניהם של תורמים יהודים. מזה שנים אנו "מטיפים" ומדברים על חשיבות החינוך היהודי; ופה ושם ניתן להבחין בסימני שינוי במגמת התרומות, אך מלאכה רבה עדיין עומדת בפנינו. דוגמה מצוינת היכולה לשמש כנר לרגלנו היא פעילותה של קרן גרינשפן בניו-אינגלנד, הכוללת יוזמות של לורה לאודר, כגון תכנית "דלת" למורים חדשים, וקרן מלגות חדשה לתלמידים נצרכים. גיוסם של עשרות תורמים יהודים נוספים, השואפים לקדם ערכים דומים, היה מאפשר לבתי הספר היהודיים לעמוד ביתר יעילות באתגרים הניצבים בפניהם, ולספק לילדינו חינוך טוב יותר.

מדינות חבר העמים (ברי"ע לשעבר)

פעילויות קרן אבי חי בחבר העמים התרחבו אך במעט במרוצת השנה החולפת. התקשרנו עם הוצאת "גשרים" כדי להוציא לאור סדרת ספרי ילדים בנושאים יהודיים. תמיכתנו בבתי ספר יהודיים נמשכת, והניסיון הראשוני שלנו במסגרת תכנית חופשת הקיץ "ספר"—אגודה של סטודנטים ומרצים העוסקים בלימודי יהדות ובמחקר

ההתנתקות של ראש הממשלה. יחד עם זאת, ודאות היא מצרך נדיר, על אחת כמה וכמה כאן בישראל, מאז שובנו לציון לפני למעלה ממאה ועשרים שנה. כולנו מתפללים ומייחלים לשלום, אך לכל אחד עמדה משלו להשגתו. עד אשר ניתן יהיה להגיע למכנה משותף רחב יותר, נגזר עלינו להמשיך להתמודד עם עתיד לא ברור. נתפלל לאבינו שבשמים שיעניק לנו את החכמה הדרושה לנו כדי שנוכל להוסיף ולחתור קדימה, לשגשג ולהצליח.

א. פריד

ארתור פריד, יושב ראש

של זיקוק, חיזוק וליטוש בידי הגאמניס, נותר טובהק וברור... אופן ארגון של פעילויות קרן אבי חי ראוי שישמש דוגמא לאחרים. הפעילויות מהוות מופת מבחינות רבות: מוצקות של העקרונות המתווים את הפרויקטים, חוסנס של אמצעי הבקרה הפנימיים ומערכות התיאום, יושרם ורמת מחויבותם של הגאמניס וסגל העובדים, וסגנון הפיקוח."

אולם בנוסף לשלל המחמאות, הציע פרופ' דייל מספר הצעות מעניינות בכל הקשור לחיזוק ושיפור הפיקוח של קרן אבי חי ועל אופן השימוש במענקה. ישנו מקום לשיפור, ואנו נשקול כיצד ליישם באופן היעיל ביותר את המלצותיו החשובות.

השקעות

ועדת ההשקעות החדשה, בראשותו של ליף דוב רוזנבלט, הכוללת את מייקל גולדסטין, מס ברנסטין ואת החתום מטה, עבדה השנה באופן משביע רצון. בעקבות הערה של עמיתי לשעבר וידידי, הלורד רוטשילד, אשר תהה מדוע לא נאמר בדוח המסכם של השנה החולפת דבר על התנהלות מערך ההשקעות שלנו, אני חש צורך לדווח על מצבו של תיק ההשקעות המגוון של קרן אבי חי. התיק מנוהל בעיקר על ידי סנפורד סי. ברנסטין ושו"ת, והניב בשנת 2003 תשואה של כ-16 אחוזים. אמנם אין זה הישג אדיר יחסית לשוק השוקק והגואה, ואף על פי כן אלה נתונים טובים, בהתחשב בפלח הגדול של אחזקות נזילות שברשותנו. אין לצפות להמשך תשואות שנתיות בשיעורים כאלה באופן קבוע, בהתחשב בשערי הריבית הנמוכה שבסביבתה אנו פועלים. עלינו להודות לליף ולמייקל, ולהביע הערכה ליישום הנבון של תפיסתם החריפה בתחום ההשקעות, ולהתמצאותם המופלאה בנפתולי השווקים הפיננסיים ברחבי העולם.

את דבריי אני חותם ברגע של אי-ודאות רבה כאן, בירושלים, בעקבות הצבעת חברי מרכז הליכוד נגד תכנית

פרויקטים בישראל

2 0 0 3

טיפוח הבנה הדדית

אלי סילבר,
מנכ"ל אבי חי ישראל

משימתה העיקרית של קרן אבי חי היא טיפוח הבנה הדדית בין יהודים בעלי גישות שונות לשמירת המסורת. אנו נותרים איתנים במחויבותנו לשליחות זו של פיוס, גם כאשר התנאים והנסיבות בישראל מערימים קשיים בפני מאמצינו לחתור למימושה. הטרור והאלימות שעמם מתמודדים הישראלים יום יום דוחקים את סוגיות יחסי חילונים-דתיים לקרן זוית במערכת השיקולים של קובעי מדיניות ובדעת הקהל. מתחים ובעיות בקרב קבוצות של יהודים בישראל ממשיכים להוות פצע פתוח, אולם מושכים תשומת לב אקראית ומעטה, זאת בהשוואה לכובד משקלן של שאלות של חיים ומוות. ואם לא די בכך, קשייה הכלכליים המתמשכים של המדינה מדלדלים ביתר שאת את המשאבים הציבוריים והפרטיים העומדים לרשות אלה המבקשים לקדם פיוס לאומי.

בהקשר זה, ממשיכה קרן אבי חי לדגול במדיניות של הפצה רחבה וסדירה של מסרים מקדמי פיוס חברתי, ובד בבד מטה אוזן לבעיות אחרות העומדות במוקד תשומת הלב הציבורית. קרן אבי חי ממשיכה לקדם את רעיון הפיוס גם בשטח, באמצעות תכניות חינוכיות ארוכות טווח המטפחות דו-שיח וכבוד הדדי.

כותרות העיתונים בישראל של היום מציירות תמונה מדככת למדי של מדינה הסובלת משורה של מצוקות: אבטלה ורעב, אלימות במשפחה, שחיתות פוליטית ומערכת חינוך כושלת. כן סופגת המדינה מתקפות טרור וגינויים בזירה הבין לאומית. עבור חלק מאלה המטפחים תקוות לבנות כאן חברה צודקת ובריאה, חברה שתהיה "אור לגויים", מביאות כותרות אלו לידי ייאוש. אף על פי כן, החברה הישראלית—כפי שהיא משתקפת מבעד לפעילותה של קרן אבי חי—שונה בתכלית מזו המצטיירת מן הכותרות הללו. במהלך עבודתנו עם עמותות וארגונים שונים, אנו נחשפים אל קהילות ואל אנשים פרטיים המייצגים ישראל אחרת, אשר ערכים כגון כבוד ודאגה לזולת הם נר לרגליה והשואבת את חיוניותה מן היצירתיות התרבותית היהודית. ישראל אחרת זו, שלמרבה הצער אינה נמצאת במוקד העין הציבורית, היא מציאות תוססת, חיה וקיימת, גם אם אינה מספקת די אייטמים למהדורות החדשות.

קרן אבי חי, כפי שהותווה בחזונה, שמה לה למטרה לטפח ולחזק את אותה "ישראל אחרת"—כשהקווים המנחים אותה הם הבנה וכבוד הדדיים, כשהיא שואבת את השראתה מתרבות יהודית דינמית ורלוונטית. תקוותנו היא כי בסיוע שותפינו הרבים, תתפוס ישראל זו מקום של כבוד בכותרות המחר.

המוצעים. מענק קרן אבי חי מספק מלגות לימודים בסכומים שונים, בהתאם למצבו הכלכלי של הפונה. הקרן מקווה כי המענק יקדם חשיפת סטודנטים חרדיים לדיסציפלינות ולאורח חשיבה אקדמי (שהם כה מרכזיים בעולם התרבותי הלא חרדי) ויעודד השתלבות חרדים במקומות עבודה בישראל.

פרויקטים מתמשכים

צו פיוס:

יוזמה שהיא ספינת הדגל של קרן אבי חי בכל הקשור לטיפול הבנה הדדית בקרב יהודים בישראל. צו פיוס הוא מאמץ רב-פנים, בביצוע אנשי הקרן עצמם, שיוזמתו הבולטת ביותר היא מסע פרסום ציבורי מתמשך בערוצי התקשורת השונים. במסגרת זו הופק תשדיר ששודר במהלך מספר שבועות בערוצי הטלוויזיה בישראל. בתשדיר נראה מתאגרף הפונה להביט בריבו ורואה את עצמו. הקריינות הנלווית מטעימה כי רצוי ש"נבין שכולנו נמצאים באותה זירה". מלבד זאת, יוזם צו פיוס ותומך במגוון רחב של פרויקטים חינוכיים וקהילתיים, לרבות קבוצות הידברות בין חרדים וחילוניים, קבוצות כדורגל לנוער דתי-חילוני, ופסטיבלי תרבות יהודית לקהל הרחב.

יסודות:

הארגון, שהוקם ב-1996, שואף לקדם חינוך לדמוקרטיה בבתי ספר ממלכתיים דתיים, ושם לו למטרה להפריך דעה רווחת בקרב הציבור הציוני דתי, לפיה ההלכה והדמוקרטיה אינן מתיישבות זו עם זו. יסודות מציע רעיונות הלכתיים חלופיים העולים בקנה אחד עם דמוקרטיה, סובלנות ופלורליזם. יסודות מקיים קורסים למנהלים ומורים שבהם השתתפו עד כה מעל ל-500 אנשי סגל הוראה. כעת פועלים נציגי יסודות ביותר מעשרים בתי ספר במטרה להנחיל ערכים דמוקרטיים

מאז שנת 2002, הוסיפה קרן אבי חי מענק אחד נוסף לקידום רעיון הפיוס, מענק שנועד לתמוך ביוזמה אשר תעמיק את היחשפות הציבור החרדי אל החברה הישראלית הרחבה.

המכללה החרדית בירושלים:

בשנים האחרונות ניכרת במגזר החרדי בישראל מגמה של היפתחות מסוימת, המתבטאת בנקיטת צעדים זהירים המעידים על הרפיית ההתנגדות ליצירת מגע עם העולם הלא חרדי. תכניות להכשרה מקצועית, למשל, שנועדו להכנת מבוגרים הבאים מן העולם החרדי לעבודה בחברה הישראלית, כמעט שלא היו קיימות לפני חמש שנים, ואילו עתה הן חיוניות נפרץ. בשנת 2001, יזמה קרן אבי חי מענק תלת-שנתי לעידוד יחסי גומלין בין יהודים חרדים ולא חרדים בישראל באמצעות מתן מלגות לתלמידי המרכז החרדי להכשרה מקצועית—זאת לאחר שתוצאות מחקר בהזמנת קרן אבי חי הראו כי מספר לא מבוטל של בוגרי המרכז החרדי מוצאים עבודה במסגרות הטרוגניות ומפתחים יחסים של ידידות וכבוד עם עמיתיהם.

בשנת 2003 העבירה קרן אבי חי מענק חדש למוסד חרדי נוסף, המכללה החרדית בירושלים, במטרה לתמוך בחשיפה הגוברת של הקהילה החרדית אל העולם הלא חרדי. המכללה החרדית בירושלים, שנוסדה בשנת 2001, היא אחד המוסדות החרדיים היחידים, ולבטח הראשונים, המוסמכים להעניק תארים אקדמיים לבוגריהם. המכללה פועלת בשיתוף עם מוסדות אקדמיים ישראלים מוכרים ולפי שעה מציעה תארים בעבודה סוציאלית, מדעי המעבדה הרפואית וניהול עסקי. בשנה"ל תשס"ד נרשמו למכללה כמאה ושלושים נשים. קיימות תכניות לקבל גם סטודנטים גברים ולהגדיל את מגוון התארים

יעקב מדן, המייצגים קצוות מרוחקים של המנעד החילוני-דתי, קיימו במשך שנה שלמה מפגשי דינאים סדירים שתכליתם ניסוח "מסד לאמנה חברתית חדשה בין יהודים שומרי מצוות וחופשיים בישראל". הצעות האמנה כוללות הסדרים חדשים לעריכת נישואים וגירושים, קבורה, גיור, תחבורה ומסחר בשבת, וחוק השבות. אמנת גביון-מדן הנו המאמץ המקיף והשיטתי ביותר להצעת הסדרים חדשים בענייני דת ומדינה בישראל. בזכות מאמציהם, זכו הפרופ' רות גביון והרב יעקב מדן בפרס אבי חי לשנת 2001. קרן אבי חי, בשיתוף עם המכון הישראלי לדמוקרטיה, מימנו את פרסום מסמך האמנה השלם, כמו גם סיכומים תמציתיים ונהירים שלו לציבור הרחב בעברית, רוסית ואנגלית. במאי שנת 2003, אישר חבר הנאמנים של קרן אבי חי מתן מענק לצורך הקמת משרד שיעסוק בקידום המלצות האמנה, ובידוע הציבור היהודי בישראל בדבר העקרונות והערכים שאפשרו לשני מחבריה להגיע להסכמה.

פורום לאחריות לאומית:

מפעל רחב היקף לגבש ולהפיץ ברבים חזון לאומי חדש לישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. חמישים חברי הפורום, הנמנים עם אנשים הנמצאים בעמדות הנהגה בישראל והמייצגים את הקשת היהודית על כל גווניה, מקיימים מפגשים דו-שבועיים, על בסיס התנדבותי, במטרה לעצב חזון לישראל, כזה אשר יוכל להקיף את כל מגווי האוכלוסייה היהודית. הישגו המשמעותי הראשון של הפורום, בשנת 2001, היה ניסוח חזון לאומי חדש; המסמך, שכותרתו אמנת כינרת, התווה עקרונות המצהירים על היותה של ישראל בית לאומי לעם היהודי, מדינה יהודית ודמוקרטית, מדינה המכבדת את זכויות המיעוט הערבי החי בה, שוחרת שלום, ומקבלת ברצון את השונות התרבותית של תושביה. בשנת 2003 הקדיש הפורום מאמצים רבים במטרה לחשוף את אמנת כינרת בפני הציבור הרחב ולפתח חומרים לתכניות לימודים לבתי ספר ולמסגרות חינוכיות בלתי פורמאליות.

באמצעות הוספת תכניות לימוד חדשות וחוגים המתקיימים אחרי שעות הלימודים, על ידי הצעת מודלים דמוקרטיים יותר לניהול בית הספר. לאחרונה החל יסודות לפתח קורסים ביהדות ודמוקרטיה למורים ולתלמידים במדרשות להכשרת מורים דתיים. קרן אבי חי היא מן המממנים הראשיים של פעילות יסודות.

בית ספר קשת:

בית ספר מגיל גן עד י"ב לתלמידים דתיים וחילוניים, המחויב ללימוד וכיבוד גישות שונות לאורח חיים יהודי. בית ספר קשת, שבשנה"ל 2003/04 נרשמו אליו מעל ל-580 תלמידים, הנו אחד מבתי הספר היחידים בישראל שבו מתקיים איזון מספרי בין תלמידים ואנשי סגל דתיים וחילוניים. עיקר התמיכה של קרן אבי חי מיועד לפיתוח תכניות לימודים ולמימון השתלמויות למורים.

קהילות שרות:

תכנית לטפח "קהילות שרות" המכנסות יחדיו קהלים מגוונים כדי לחוות ולהעמיק את הקשר שלהם עם התרבות היהודית דרך מוסיקה יהודית בכלל ופיוט בפרט. ביוזמת קרן אבי חי, קהילה שרה ראשונה כזו החלה לפעול במושבה הגרמנית בירושלים; הקבוצה שמנתה ארבעים משתתפים מרקעים שונים ומגוונים קיימה מפגשים שבועיים לאורך עשרה שבועות. בשנת 2003, הורחבה התכנית גם אל תל אביב ונתניה, וכללה ארבע קהילות. משתתפי קהילות שרות לומדים פיוטים נבחרים, בהדרכת פייטנים מסורתיים, מוזיקאים, או מלחינים. כעת, בשיתוף עם "מרכז תרבות עמים לנוער" בירושלים, מתמקד הפרויקט בהכשרת מדריכים ובהגדלת מספר הקהילות השרות בארץ.

אמנת גביון-מדן:

יוזמה ציבורית לניסוח וקידום סטטוס קוו חדש בענייני דת במדינת ישראל, המבוסס על דיאלוג וכבוד הדדי (בניגוד לכוחנות וכפייה). הפרופסור רות גביון והרב

ארץ אחרת:

הראשונה המשולבת לבני נוער דתיים, מסורתיים וחילוניים. רשימה של כל מקבלי הפרס ניתן למצוא באתר האינטרנט שלנו.

כתב עת דו-חודשי המתמקד בנקודות מבט מקוריות ומגוונות אל נושאים הקשורים לתרבות יהודית ולחיים בישראל כיום. ארץ אחרת שואף להעניק במה להשקפות בלתי שגרתיות אך מעמיקות על ההווה היהודית-ישראלית. עד שנת 2003 ראו אור תשעה עשר גיליונות אשר זכו לביקורות מצוינות. קרן אבי חי היא

אחד המממנים העיקריים של כתב העת למן השקתו בסתיו שנת 2000.

מרכז חרדי להכשרה מקצועית:

תכנית מלגות לעידוד שילוב חרדים במקומות עבודה הטרוגניים. קרן אבי חי מסייעת במימון שכר הלימוד בכפוף לפרמטרים של מצב כלכלי של 175 תלמידים (גברים) במרכז החרדי להכשרה מקצועית, אחד המוסדות המובילים

להכשרה מקצועית במגזר החרדי. החלטת קרן אבי חי להירתם לתכנית מבוססת על תוצאת שני סקרים שנערכו בקרב בוגרי המרכז החרדי להכשרה מקצועית, בהזמנת הקרן. מהסקרים עולה כי מרבית בוגרי המרכז נקלטים במקומות עבודה לא חרדיים, שם הם מפתחים יחסי עבודה חיוביים עם עובדים חילוניים. למעשה, במקרים אחדים, חוויית העבודה המשותפת מתפתחת אל מעבר לאדיבות גרידא והופכת ליחסים של כבוד הדדי.

פרס אבי חי:

פרס שנתי המוענק ליחיד או ליחידים אשר תרמו תרומה משמעותית ומתמשכת לקירוב לבבות בקרב יהודים בישראל, ליתר הבנה ורגישות בין יהודים מרקע שונה, עתי, דתי או אחר. פרס תשס"ג, האחד עשר שהעניקה הקרן, הוענק להושע פרידמן בן-שלום עבור מאמציו החלוציים להעמקת השיח הסובלני בחברה היהודית בישראל, שבמרכזם הקמת המכינה הקדם-צבאית

עידוד מנהיגות יהודית חדשה

האתגרים המרובים שעיימם מתמודדת החברה היהודית-ישראלית דורשים דור חדש של מנהיגים שהם בעלי ידע נרחב בתרבות יהודית וישראלית, מנהיגים שיוקירו רב גוניות ושיהיו מסוגלים לעורר אחרים לדיאלוג רציני בנוגע לחיים היהודיים במדינת ישראל. קרן אבי חי ממשיכה לייחס חשיבות עצומה לפיתוחה של מנהיגות שכזו, אשר תנחה את קהילות המוצא שלה ותשפיע עליהן. לאורך השנים פנינו לאוכלוסיות שונות מכל גוני הקשת הדתית-חילונית בניסיון לפתח מנהיגים ששפתם מבוססת על ידע מעמיק במורשת ותרבות ישראל ועל כבוד להשקפות שונות משלהם.

פרויקטים מתמשכים

בית מורשה בירושלים:

מכין גברים ונשים דתיים לתפקידי הנהגה קהילתיים וחינוכיים. תכנית ההכשרה של בית מורשה, המונה יותר משבעים וחמישה סטודנטים בעלי תואר ראשון לפחות, משלבת גישות "ישיבתיות" ואקדמיות ללימודי היהדות, זאת על מנת להכשיר בוגרים המסוגלים לגבש שפה משותפת והבנה בין העולם הדתי והחילוני. כמו כן, בית מורשה מפעיל מספר תכניות השכלה לציבור הרחב, בכללן בית מדרש חילוני-דתי וכנסים בנושאים שונים. קרן אבי חי משמשת מממן עיקרי של בית מורשה מאז היווסדו ב-1989.

מכינה קדם-צבאית תהיה זכאית לתמיכת קרן אבי חי אם יתקיימו בה התנאים הבאים: לפחות שמונה שעות לימוד שבועיות המוקדשות ליהדות ולציונות; סגל הוראה מרקעים מגוונים; תכנית לשירות קהילתי; ובסיס כלכלי איתן. כיום, קרן אבי חי מקצה מענקים בסיסיים לעשר מכינות שעמדו באמות המידה הנ"ל—אדרת, בית ישראל, גליל עליון, ימין אורד, מיצר, נגב, נחשון, עין פרת, עמי חי, ורבין—שלומדים בהם שלוש מאות צעירים בקירוב. במהלך שנת 2004 מתכננת הקרן לבצע הערכה כללית של התכניות.

חמזרח שמש:

פרויקט מנהיגות קהילתית השואף לקדם את ערכי החברתיים של היהדות וליישם בחברה בישראל, בייחוד באמצעות לימוד מורשת היהדות המזרחית והאדרתה. במהלך שנה"ל 2003/04, שתיים עשרה קבוצות לימוד, המונות יותר ממאתיים משתתפים, נפגשות בקביעות במקומות שונים בארץ. הן כוללות קבוצת מנהיגות מרכזית, וקבוצות לימוד לסטודנטים, מנהיגי קהילות, מחנכים, אמנים, נשים ובני נוער. בנוסף, בכדי להפיץ את המסר, נפגש הסגל הבכיר של המרכז עם מחנכים, נציגי ארגונים ומנהיגים שונים. קרן אבי חי תומכת בממזרח שמש מאז הקמתו; הפרויקט נהנה גם מתמיכת רשת כ"ח ישראל.

צהר:

רבנים אורתודוקסיים ששמו להם למטרה להפיח רוח חדשה בתפקיד הרבנות בחברה הישראלית, באמצעות כינון דיאלוג אמיתי עם העולם החילוני.

צהר החל את דרכו בעריכת טקסי נישואים הלכתיים שהותאמו לזוגות חילוניים; בשנת 2003 השיאו רבנים שהוכשרו בצהר כ-2,100 זוגות. כמו כן, צהר מקיים תפילות יום כיפור מיוחדות לציבור הרחב, והשיק, בשנת 2003, תכנית ניסויית בבית החולים איכילוב בתל אביב למתן סעד רוחני ותמיכה למשפחות ששכלו את

קולות:

תכנית שנתית ללימוד טקסטים יהודיים הפונה לאנשי מפתח בתחומי העסקים, התקשורת, ועוד. יותר ממאה וחמישים עמיתים משתתפים בתכנית קולות לשנת 2003/04 הכוללת מפגש לימודי ערב דו-שבועי, ומעת לעת סמינרים אינטנסיביים בסופי שבוע. מרבית עמיתי השנה הראשונה בוחרים להמשיך את לימודיהם לפחות לשנה נוספת—סימן מובהק להצלחה המרשימה של קולות. קרן אבי חי תומכת בקולות למן הקמתה.

תהודה:

יוזמה ניסויית להכשרת מחנכים ומנהיגים קהילתיים, הבקיאיים בטקסטים יהודיים והמחויבים לפעילות חברתית. "אורנים" ו"קולות", שני ארגונים העוסקים בהתחדשות התרבות היהודית בישראל, שילבו כוחות במטרה לבחון את הרעיון, שהחל ב-2001/02 עם תכנית ראשונית בהשתתפות מעל לעשרים עמיתים. בתום שנת בדיקה שנייה ותכנון נוסף, מקווים אנשי תהודה לפתוח בשנה"ל 2004/05 תכנית הכשרה דו-שנתית. תכנית הלימודים של תהודה מורכבת משלושה מסלולים: תורה, שבת וחגים, וחסד (צדק חברתי). תהודה מקווה לגייס קבוצה בת עשרים עמיתים, בעלי כישורי מנהיגות מוכחים, ממגוון רחב של רקעים יהודיים. הציפייה היא כי בוגרי התכנית יאיישו עמדות הנהגה חינוכיות בבתי מדרש, בקהילות לימוד וביוזמות יהודיות-ישראליות אחרות. קרן אבי חי היא המממנת הראשית של פרויקט הניסוי של תהודה.

מכינות קדם-צבאיות:

תכנית לתמיכה במכינות קדם-צבאיות המיועדות לתלמידים חילוניים או לדתיים וחילוניים יחד. למכינות תכנית לימוד חד-שנתית אינטנסיבית לנוער בוגר תיכון המשלבת לימודי יהדות וציונות עם שירות קהילתי, טיפוח מנהיגות, ואימון קדם-צבאי.

יקריהן – החל בסידורי הלוויה וכלה ב"שבעה". קרן אבי חי היא המממנת הבלעדית של צהר.

מתן – מכון תלמודי עיוני לנשים:

תכנית תלת-שנתית ללימודים יהודיים מתקדמים של מתין בירושלים השואפת לפתח צוות של נשים שרכשו בקיאות רבה בתלמוד ובהלכה. קרן אבי חי מימנה במלואה קבוצה ראשונה של שתיים עשרה נשים, שסיימו את לימודיהן בקיץ שנת 2002. הקרן מממנת קבוצה שנייה בגודל דומה, בשיתוף עם תורמים אחרים, וקבוצה שלישית, שהחלה את לימודיה בסתיו שנת 2003. קרן אבי חי תומכת במכון התלמודי מאז הקמתו.

עידוד לימודי יהדות

הניכור הקיים בחלק מן הציבור החילוני בישראל כלפי התרבות היהודית וכלפי לימודי היהדות, ממשיך לעמוד בראש מעייניה של הקרן.

אנו מאמינים כי קיומה של חברה יהודית בריאה תלוי בכך שקהילותיה המגוונות יפעלו לפיתוח מכלולי התרבות שלה. למרבה הדאגה, חלק משמעותי מן הציבור אינו חש אחריות להוויה התרבותית היהודית. קרן אבי חי שואפת לקדם את לימודי היהדות ואוריינות יהודית בקרב יהודים חילוניים בישראל, במטרה להעצימם ולעשותם שותפים פעילים ובעלי ידע בעיצוב החיים היהודיים בישראל. הקרן ממשיכה להתמקד בשלושה תחומים עיקריים: (1) תגבור לימודי היהדות בבתי הספר הממלכתיים; (2) עידוד תכניות ללימודי יהדות למבוגרים חילוניים, בעיקר במסגרות בלתי פורמאליות; (3) קידום התרבות היהודית בתקשורת, ובייחוד בטלוויזיה.

במהלך השנה החולפת, הוסיפה קרן אבי חי שבעה מענקים חדשים בתחומי עידוד לימודי היהדות. שניים מן המענקים מבטאים את שאיפתנו להעמקת הקשר עם עולים חדשים דוברי רוסית. שתי יוזמות נוספות הן למעשה הרחבה של מאמצינו להשתמש בשירה ובפיוט היהודי כמכשירים לקירוב אוכלוסיות מגוונות אל לימודי היהדות. שני מענקים נוספים הם בבחינת המשך של מאמץ ארוך-שנים להפיח רוח חיים מחודשת בלימודי היהדות בבתי ספר של מערכת החינוך הממלכתי, באמצעות התמקדות בלימוד התנ"ך. ואחרון, מענק חדש המבשר על שובה של קרן אבי חי לזירה שבה פעלה שנים רבות – צבא הגנה לישראל.

עתים:

מזה מספר שנים בוחנת קרן אבי חי דרכים לקידום יעדי הקרן בקרב עולים חדשים ממדינות חבר העמים. גל העלייה של שנות ה-90 הביא לישראל יותר ממיליון עולים, המתאפיינים בריבוי כישורונות ובדחף עז להצליח. עם זאת, מרבית העולים הללו זכו לחשיפה מינימלית, אם בכלל, לתרבות יהודית. יתר על כן, מגעיהם עם היהדות בישראל, בייחוד עם נושאים הקשורים למחזור החיים היהודי, מתבצעים בתיווכו של ממסד דתי הנתפש בעיניהם כזר, ולעתים אף עוין. תוצאת המפגשים הללו היא לא אחת בעייתית. במטרה לאפשר התנסויות חיוביות במחזור החיים היהודי, חברה קרן אבי חי אל "עתים" לשם הקמת מרכז למידע, ייעוץ ותמיכה בסוגיות הקשורות למחזור החיים היהודי עבור עולים מחבר המדינות.

עמותת עתים נוסדה בשנת 2000 במטרה להעצים את הידע של יהודים בישראל בנושאי מחזור החיים היהודי, ולאפשר להם לחוות התנסויות חיוביות בתרבות ובמסורת היהודית. עתים מפיק ומפיץ חוברות מידע, ומפעיל אתר אינטרנט וקו חם טלפוני המספק מידע והדרכה על

הניכור הקיים בחלק

מן הציבור החילוני

בישראל כלפי התרבות

היהודית וכלפי

לימודי היהדות,

ממשיך לעמוד בראש

מעייניה של הקרן

פרויקט "קהילות שרות" לימד אותנו כי האפשרות לחקור ולשיר פיוטים עשויה למשוך קהל רחב ונלהב, לרבות צעירים ישראלים שזהו להם הקשר המשמעותי היחיד עם תרבות יהודית.

הוכחה נוספת לכוחו של הפיוט מספקת תכנית נוספת במימון קרן אבי חי—המתמקדת בפיוט ובמדרש המיועדים לסטודנטים באוניברסיטאות. התכנית, שהושקה בשנה"ל 2002/03 בשיתוף עם "בית הלל" באוניברסיטה העברית בירושלים, בנויה מקבוצת מנהיגות מצומצמת המקיימת מפגש שבועי ללימוד פיוטים, ומאירועים חודשיים פתוחים לציבור הסטודנטים הרחב, המשלבים לימוד פיוט ומדרש עם שירת הפיוטים. באירועים הציבוריים של "אומרים שירה" משתתפים פייטנים מן השורה הראשונה, זמרים פופולריים, ומורים המתמחים בטקסטים מן המסורת; עד כה משכו אליהם בין 200 ל-400 משתתפים. בעקבות הצלחתה, הורחבה התכנית בשנה"ל 2002/03 לאוניברסיטאות תל אביב ובן גוריון. השאיפה של בית הלל היא להביא לכך שנגזרת זו של תרבות יהודית תהווה חלק אינטגרלי מן הפעילות התרבותית הכללית באוניברסיטאות בישראל.

אתר האינטרנט פיוט:

לאור הצלחת הפיוט בקירוב לבבות בין יהודים ובהעמקת קשרם עם התרבות היהודית, יזמה קרן אבי חי פיתוח אתר אינטרנטי אשר יגביר את המאמצים הללו. האתר יכיל 300 פיוטים, שייצגו שמונה מסורות חשובות, לרבות ניגון חסידי ופיוט אשכנזי. הפיוטים ייתמכו בהסברים, בהקלטות מוזיקליות, ובאפשרויות ומידע נוספים. האתר צפוי לעלות לרשת בנובמבר 2004 וההערכה היא כי בתום השנה הראשונה לפעילותו יקלוט בין 5,000 עד 10,000 כניסות בחודש.

אירועים במסגרת מחזור החיים היהודי—לידה, בר/בת מצווה, נישואים, גירושים, גיור, פטירה וקבורה. תמיכת קרן אבי חי מאפשרת לעתים להגיע אל עולים באמצעות תרגום והפצת חוברות מידע, פיתוח גרסה בשפה הרוסית של אתר האינטרנט של עתים, והתאמת הקו חם של עתים לצורכי האוכלוסייה דוברת הרוסית. במהלך שנת 2003 הפיצה עמותת עתים למעלה מ-2000 חוברות "מחזור חיים" ברוסית וקיבלה כ-500 פניות בקו החם. ב"עתים" מצפים כי עם התרחבות סל השירותים המוצעים ושיפורם, תצליח העמותה להגדיל באופן משמעותי את המספרים הללו.

אנציקלופדיה יהודית ברוסית:

אחת הרעות החולות שהמיט הדיכוי הסובייטי על החיים היהודיים היא מחסור בטקסטים איכותיים בשפה הרוסית על נושאים יהודיים. אחד הניסיונות המוקדמים לתקן עיוות זה היה יוזמתה של האגודה לחקר תפוצות ישראל לחבר אנציקלופדיה יהודית בת 11 כרכים ברוסית. האנציקלופדיה, שמלאכת התקנתה הושלמה במהלך שנת 2003, היא פרי מאמץ מונומנטלי בן 25 שנים.

קרן אבי חי החליטה לממן יוזמה בת שנתיים לעדכון האנציקלופדיה וליצירת גרסה מקוונת שלה, מבצע האמור להסתיים באפריל 2005. האגודה מקווה כי מאמץ זה ישמר את מעמדה של האנציקלופדיה כמקור המוסמך ביותר בשפה הרוסית ללימודי היהדות, לתולדות עם ישראל ולמידע על מדינת ישראל. לכשיושלם, צפוי האתר לקלוט בין 10,000 ל-12,000 כניסות בחודש, כמחציתן ממדינות בריה"מ לשעבר והשאר יתחלק שווה בשווה בין ישראל וארצות התפוצות.

אומרים שירה:

אחת ההפתעות הנעימות במסגרת פעילותנו הייתה התגלית כי שירה יהודית בכלל, ופיוט בפרט, פורטים על נימים עמוקים בקרב קהלים יהודיים-ישראלים מגוונים.

חקראנט:

אחת מזירות הפעילות החשובות של קרן אבי חי היא מערכת החינוך הממלכתי; הקרן תומכת במספר יוזמות שנועדו להפיח רוח חיים מחדשת בהוראת לימודי היהדות בבתי ספר ממלכתיים. יעדי היוזמות הן העלאת איכות ההוראה ופיתוח תכניות לימוד ומערכי שיעורים איכותיים.

כמדיום רב עוצמה ללימוד טקסטים ולחקר אופקים חדשים, שיעורו-יש לקוות-סקרנות ועניין מחודשים בלימוד התנ"ך. קרן אבי חי אישרה הקצאת מענק לתכנית בדיקה תלת-שנתית, שתסתיים בסוף שנה"ל 2005/06, פרק זמן האמור לספק די נתונים להערכת הפוטנציאל למימוש החזון הזה.

תכניות הלימודים של יד בן-צבי:

מאמץ נוסף לרענון הוראת התנ"ך בבתי הספר הממלכתיים נעשה ביד בן-צבי, אשר גייס לשם כך מרצה מן החוג למקרא באוניברסיטת תל אביב ומורה בכירה לתנ"ך, שנטלו על עצמם לחבר ספרי לימוד חדשים בתנ"ך לבתי ספר יסודיים. תכנית הלימוד "היסטוריה, מקרא ומה שקרה" שפותחה ביד בן-צבי מאגדת בתוכה כעת ספרי לימוד לכתות ד' ו-ה', ועוסקות בספר יהושע ובספר שופטים. צוות הפרויקט החל בפיתוח ספר לימוד למגילת רות ושוקל אפשרות לפתח חומרים את עבודת יד בן-צבי הוא כי על התנ"ך לשמש בסיס רב תחומי לכלל תכניות הלימודים של בית הספר, דהיינו, לספק הזדמנות ללימוד גיאוגרפיה, ספרות, מדע, לשון וכיוצא בהם; ולבדוק ערכים ונושאים רלוונטיים לחיי התלמידים. מאז תחילת השימוש בהם בשנה"ל 2000/01, קצרו ספרי הלימוד שבחים ממורים ומתלמידים על תוכנם מעורר המחשבה והמעשיר. קרן אבי חי תומכת בשיווק ובהפצת החומרים ובהכשרה הפדגוגית והתמיכה הניתנות לבתי ספר. במהלך שנה"ל 2003/04 גדל מספר בתי הספר המשתתפים בתכנית ל-45.

המרכז לזהות יהודית-ציונית בצה"ל:

משנת 1993 ועד שנת 2000, תמכה קרן אבי חי ביוזמה של הארגון החינוכי "שורשים" להעביר סמינרים על זהות יהודית לצוערי בית הספר לקצינים של צה"ל. לאחר שבע שנים החליטה הקרן להפסיק את תמיכתה, בעיקר משום

גילינו כי שירה
יהודית בכלל, ופיוט
בפרט, פורטים על
נימים עמוקים בקרב
קהלים יהודיים -
ישראליים מגוונים

פרויקט מקראנט מושתת על מאמץ לרתום את הטכנולוגיה החינוכית לשירות הוראת התנ"ך וכך להרחיב ולהעמיק את אופקי לימוד התנ"ך בבתי ספר ממלכתיים (ובסופו של דבר גם להגיע לקהל רחב יותר). האתגר הוא עצום, בשל הירידה המתמדת במעמדם ובאיכותם של לימודי התנ"ך בבתי הספר הממלכתיים. תלמידים רבים סולדים מן המקצוע, ואפילו לועגים לו. ידיעת התנ"ך בקרב תלמידים מידרדרת, כמו גם יכולתם להבין את הלשון המקראית.

מקראנט הוא יוזמה משותפת של המרכז לטכנולוגיה חינוכית, סנונית וגשר-שלושה ארגונים עצמאיים חשובים העוסקים בחינוך. מטרתם היא לשדרג את הוראת התנ"ך באמצעות סיפוק ערכת כלים פדגוגיים חדשה באתר אינטרנט, שיהיה נגיש למורים ולתלמידים. האתר, המתוכנן בהתאם לתכנית הלימודים החדשה של משרד החינוך בתנ"ך, יכיל: גרסה מקוונת של התנ"ך, המשנה, התלמוד והמדרש; פרשנויות מודרניות וקלאסיות של המקרא; מסד נתונים רחב מדיסציפלינות מרובות לתמיכה בהוראת התנ"ך; חומרי הוראה להורדה מהרשת; פורום מורים מקוון להחלפת מידע ולסיוע; והכשרת מורים בשימוש יעיל בחומרי מקראנט.

השאיפה של יוזמי מקראנט היא לנצל את רשת האינטרנט

שמטרתה להפיח רוח חיים מחודשת בלימודי יהדות בבתי ספר תיכוניים ממלכתיים. התכנית הארבע-שנתית מגייסת סטודנטים מצטיינים ומעבירה להם הכשרה חינוכית ואקדמית אינטנסיבית, שבסיומה מוענקים להם תעודת הוראה ותואר שני במדעי היהדות. הבוגרים מתחייבים ללמד לפחות ארבע שנים בבתי ספר תיכוניים ממלכתיים. בשלב זה לומדים במסגרת רביבים תשעים סטודנטים המחולקים לארבעה מחזורים. קרן אבי חי מעניקה תמיכה למחזור הראשון, השלישי והרביעי.

חינוך יהודי בבתי ספר ממלכתיים:

תכנית הכוללת הכשרת מורים ותמיכה במורה בכיתת הלימוד במטרה להחיות מחדש את לימודי היהדות בבתי ספר תיכוניים ממלכתיים. הפרויקט כולל מעל ל-90 בתי ספר תיכוניים, המתקשרים עם מכון הרטמן במסגרת תכניות העשרה למנהלים, תכניות הכשרה אינטנסיביות למורי יהדות, ותמיכה פדגוגית למורים בבית ספרם. קרן אבי חי תמכה בתכניות ההכשרה והתמיכה הפדגוגית לקבוצה ראשונה של מנהלים ומורים משלושים בתי ספר. לאחר קבלת תוצאות מעודדות מהערכת הפרויקט שנעשתה בהזמנת קרן אבי חי, אושרה תמיכה בתכנית הכשרה תלת-שנתית של קבוצה נוספת המונה שישים וחמישה מורים, שהחלה בשנה"ל 2002/03. כעת נמנים עם הפרויקט מעל ל-210 מורים בוגרים העומדים בקשר עם מכון הרטמן.

מורשה:

יוזמה של קרן אבי חי לפיתוח מערכי הוראה חלופיים העונים על ערכיהן וצורכיהן של משפחות מסורתיות במערכות החינוך הממלכתית והממלכתית-דתית. בחסות ממזרח שמש (ארגון שהוקם על ידי קרן אבי חי במטרה לקדם נקודות מבט יהודיות חלופיות הנטועות במורשת המזרחית), ניסח הפרויקט עקרונות בסיסיים, פיתח חומרי למידה ראשוניים, והחל בעבודה עם מנהלים של שלושה עשר בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים, ממלכתיים

שהיעד שהצבנו לנו—הרחבת אופייה הנקודתי של התכנית והפיכתה למסגרת חינוכית כלל צבאית—לא זכה לתמיכת הצבא. כיום, כעבור שלוש שנים, בהנהגת רמטכ"ל וקצין חינוך ראשי חדשים הקוראים לחשיבה מחודשת בכל הנוגע לחינוך יהודי-ציוני בצה"ל, בוחנת קרן אבי חי בשנית את "האופציה הצבאית".

הפרויקט החדש מציע חזון שאפתני: עיצוב מחדש של האימון הצבאי כך שתכנים וערכים יהודיים-ציוניים יהיו חלק יסודי של החינוך הצה"לי. מאמץ חינוכי זה מתבצע בהנחיית "בית מורשה", אחד ממקבלי המענקים הראשונים של קרן אבי חי בישראל, ובתיאום עם מפקדת קצין חינוך ראשי. המטרה היא להעניק למש"קים ולקצינים בחיל החינוך ולבעלי תפקידי מפתח נוספים בצבא ערכים וכלים להכשרת מפקדים בצה"ל—ממ"כים ועד מח"טים—כמחנכים הרואים בזהות ובערכים יהודיים-ציוניים חלק אינטגרלי ממשימת הפיקוד שלהם.

סגל "בית מורשה" שוקד על פיתוח חומרים חינוכיים, עובד עם צוות אדמיניסטרטיבי שמונה ע"י הרמטכ"ל, ומכשיר אנשי צבא שיהיו אחראים ליישום התכנית (בניגוד ל"שורשים" שהסתמכה על כוח אדם חינוכי ליישום תכניות החינוך).

צוות "בית מורשה" החל לעבוד על הפרויקט בשנת 2003 ומקווה להגיע אל אלפי קצינים בקורסי הכשרה במהלך שנת 2004. מדד להצלחת הפרויקט יהיה המידה שבה ינחילו קצינים לחייליהם את הערכים שלמדו בהכשרה. קרן אבי חי נמנית עם המממנים הראשיים של פיתוח תכנית ההכשרה של פרויקט זה.

פרויקטים מתמשכים

רביבים:

תכנית להכשרת מורים במסגרת האוניברסיטה העברית

וממלכתיים-דתיים, מכל רחבי הארץ. קרן אבי חי היא המממנת הבלעדית של יוזמה זו.

יהל"ים:

תכנית המפגישה הורים וילדיהם ללימודים ודיונים בצוותא בנושאים מן המקורות, במסגרת בית הספר הממלכתי. יהל"ים החלה כתכנית שבמסגרתה נפגשו

אחרי שעות הלימודים הורים וילדים בבתי ספר שפלח העולים החדשים בקרב תלמידיהם היה גדול. עתה היא מפעילה תכניות דומות לבתי ספר של אוכלוסיות ותיקות, ובנוסף מקיימת מפגשים חודשיים של קהילות לומדות המונות עשר משפחות כל אחת. בשנה"ל 2003/04 משתתפים בתכניות מעל לארבעים וחמישה בתי ספר. כמו כן הוחל ביהל"ים בפיתוח הרעיון להקמת רשת לימודי

העשרה אשר תקיף את בתי הספר שיאמצו את הלימוד המשותף להורים וילדים ואת התרבות היהודית כערכים מרכזיים בחיי בית הספר. קרן אבי חי היא המממנת העיקרית של יהל"ים.

פרשת השבוע:

תכנית לימודים לחטיבות הביניים שבמרכזה לימוד פרשת השבוע. התכנית מאפשרת לתלמידים להתוודע אל נקודות מבט שונות להבנת המסורת והתרבות היהודית ולהכיר טקסטים קלאסיים מתוך "ארון הספרים היהודי", אגב העלאת נושאים רלוונטיים לעולמם של התלמידים. הפרויקט, שהחל לפעול במתכונת ניסויית בירושלים בשיתוף עם מנהלת החינוך העירונית, התרחב אל אזורים נוספים במדינה. כשישים בתי ספר מלמדים את התכנית במהלך שנה"ל 2003/04. קרן אבי חי תומכת בהכשרת מורים מבתי ספר מחוץ לירושלים המאמצים את התכנית.

מבחר:

תכנית לימודים מולטי-דיסציפלינרית בנושאי תרבות יהודית לחטיבות הביניים, שפותחה על ידי המרכז לטכנולוגיה חינוכית, בשיתוף עם משרד החינוך, וקרן אבי חי כמממנת העיקרית. התכנית כוללת שתי יחידות: "ישראל והעמים—דרך סיפור יעקב ועשיו" ו"מחויבות חברתית—דרך סיפור רות המואבייה". חומרי הלימוד

נתמכים בספרייה ובמסד-נתונים למורים, שניהם מצויים באתר אינטרנט יעיל. מאז תחילת התכנית למדו במסגרתה כ-32,000 תלמידים. בשנה"ל 2003/04, נלמדת התכנית ב-220 כיתות בקירוב, בהשתתפות מעל ל-7,000 תלמידים ברחבי הארץ. בשלב זה, קרן אבי חי תומכת במסגרת של הכשרת מורים ובשיווק התכנית.

מאז ייסודו בירוחם,

בשנת 1996, צמח

במידבר והיה למרכז

תרבותי יהודי חשוב

המהווה אבן שואבת

לאוכלוסייה המגוונת

של האזור

במידבר:

מרכז ללימודי יהדות בנגב. מאז ייסודו בירוחם, בשנת 1996, צמח במידבר והיה למרכז תרבותי יהודי חשוב המהווה אבן שואבת לאוכלוסייה המגוונת של האזור. תכניות במידבר מקיפות מגוון רחב של פעילויות, לרבות בית מדרש יצירתי למנהיגות הארגון, בית מדרש לילדים, תכניות לימוד שונות לחברי תנועות נוער, בוגרי תיכון ועולים חדשים, תכנית על פרשת השבוע, להקת מחול-מדרש, תכנית לימודי יהדות לפועלים ממפעלי הסביבה, ואירועים כלל-קהילתיים. 1,200 איש בקירוב נוטלים חלק בפעילויות במידבר על בסיס שבועי, ואלפים משתתפים באירועים הקשורים לחגים. צו פיוס תמך במידבר משך חמש שנים מאז פתיחתו; ומאז שנת 2002, קרן אבי חי היא מהתומכים העיקריים.

אלול:

מוסד המקדם לימוד משותף לדתיים וחילוניים של טקסטים יהודיים, קלאסיים ומודרניים כאחד.

בגולה, המוקדש ללימוד ולעבודות שימור. בקיץ שנת 2002 יצאה לדרך תכנית ניסוי ראשונית ביוזמת קרן אבי חי בשיתוף עם הסניף הישראלי של המועצה הבינ"ל לשימור מונומנטים ואתרים (ICOMOS); במסגרתה יצאה קבוצה בת ארבעה עשר משתתפים לתורכיה.

בשנת 2003 יצאה קבוצה שנייה ובה עשרים וארבעה סטודנטים לפעילות דומה בסלובקיה. באחרונה אישר חבר הנאמנים של קרן אבי חי מסע שלישי, הפעם בחסות מרכז זלמן שז"ר, וביצוע הערכת תכנית במהלך שנת 2004.

פסיכולוגיה ביהדות:

תכנית לימודי יהדות שבמסגרתה מתוודעים אנשי מקצוע מתחום רפואת הנפש אל נקודות מבט חדשות על עבודתם המקצועית ועל חייהם האישיים. התכנית, הנתמכת על ידי מרכז צימבליסטה למורשת היהדות באוניברסיטת תל אביב, בוחנת היבטים פסיכולוגיים של מושגים ביהדות (כגון מצווה, חטא, שכר ועונש), מקיימת סדנאות צוות חווייתיות המבוססות על טקסטים יהודיים, ומנצלת את הלימוד כמנוף לבחינת התפתחות וערכים אישיים. קורס פסיכולוגיה ביהדות מתקיים משך יום לימודים שבועי מלא במהלך שני סמסטרים.

קרן אבי חי התחייבה למענק תלת-שנתי, החל משנת 2002, המאפשר קליטה של כ-115 משתתפים בשנה.

קרן אבי חי בתקשורת:

מאמץ מתמשך לעודד פיתוח ושידור של תכניות טלוויזיה חדשות העוסקות בתרבות יהודית ובגישור על פערים בחברה. במרוצת ארבע השנים האחרונות, הזמינה הקרן יחידים וחברות בתחום הקולנוע והטלוויזיה להגיש הצעות בפורמטים שונים: דרמה, תעודה, או תכניות אירוח. בתחילה היו התוצאות מאכזבות, אולם השנתיים האחרונות הניבו מספר עבודות מרגשות הנמצאות עדיין

אלול, מהחלוצים בתחום, מפעיל תכנית בית מדרש לקבוצת הפעילים המרכזית שלו, ומספק הדרכה והכוונה לשש עשרה קהילות לימוד אחרות ברחבי הארץ. סך הכל לומדים באופן קבוע במסגרותיו מעל ל-330 איש. קרן אבי חי היא מהתומכים העיקריים של פעילויות אלול.

עלמא, מכללה עברית:

מכללה בתל אביב ללימודי תרבות יהודית וזהות יהודית בת-זמננו. תכניות הלימוד של עלמא כוללות מסלול אקדמי בשיתוף פעולה עם האוניברסיטה הפתוחה, שבו לומדים יותר מ-135 סטודנטים, לרבות עשרים עולים ממדינות ברי"מ לשעבר; ומגוון פעילויות חינוכיות לציבור הרחב. קרן אבי חי היא מהתומכים העיקריים בעלמא.

מלטון, פרויקט מפתחות:

פיתוח קורס דו-שנתי באוריינות יהודית למבוגרים חילוניים בישראל. השנה נמצאת הקרן בשנה השנייה מתוך מענק תלת-שנתי לפיתוח השנה הראשונה של תכנית הלימודים של מלטון. המענק אושר בעקבות מסקנות מחקר בן שנתיים, שמומן ע"י קרן אבי חי, שעל פיו ניתן ליישם בישראל את תכניתה המוצלחת של מלטון לחינוך מבוגרים בגולה, ה-"mini-school". במלטון מצפים לערוך ניסוי בחומרי הלמידה החדשים במהלך שנת 2004, אם הניסוי יוכתר בהצלחה, מקווים מלטון לעניין את קרן אבי חי ומממנים אחרים בהמשך פיתוח תכנית לימודים לשנה שנייה.

מסע אל המורשת היהודית:

תכנית שמטרתה לקרב ולחבר ישראלים אל מורשתם היהודית המשותפת באמצעות חקר ותיעוד אתרים יהודיים היסטוריים בתפוצות. התכנית מקבצת סטודנטים מדיסציפלינות שונות לתקופה של כחצי שנה; תחילתה בארבעה מפגשי הכנה דו-יומיים, שאחריהם יוצאים המשתתפים לביקור בן שלושה שבועות בקהילה יהודית

שונות

שנת שבתון:

תכנית תמיכה שנתית באנשי מקצוע העוסקים בתחומי העניין של הקרן, שתכליתה קידום התפתחותם המקצועית והאישית. המועמדים נדרשים לעבוד במוסד שאינו תומך כספית בתכנית שנת שבתון לעובדיו ולהגיש תכנית ללימודים למשך שנה. קרן אבי חי מספקת מענקים לכיסוי הוצאות מחיה ושכר לימוד. בארבע השנים האחרונות, בחרה ועדה מטעם הקרן בארבעה זכאי מענק שבתון, מתוך מספר גדול של פונים.

בעשייה. הקרן תומכת גם בתכנית הטלוויזיה המצליחה מאוד, "מישהו דיבר" – תכנית אירוח לבני נוער, המאירה בעיות יהודיות-ישראליות מזוויות מגוונות.

סידור אבי חי:

סידור קריא וידידותי למשתמש, שפותח על ידי קרן אבי חי, ויצא לאור בשני כרכים – לבית ולשבת – והמיועד לישראלים חסרי רקע או בעלי רקע מועט בסידור או בתפילות. כעת נדפסת מהדורה חמישית של הסידור, אשר מכר עד כה כ-19,000 עותקים.

מחקר

כבעבר, קרן אבי חי ממשיכה לבסס את יוזמותיה הפילנתרופיות על מחקר ולימוד. מפעם לפעם אנו מזמינים מחקרי עומק, כדוגמת המחקר שפורסם בשנת 2000 על ידי מרכז גוטמן ועסק ביהודים שבישראל. לעיתים קרובות יותר מערבת הקרן שותפים בבדיקה שנתית של רעיונות בעלי פוטנציאל מעניין, במטרה לקבוע אם הם ראויים לתמיכה.

מענקי מחקר וניסוי:

הקרן בוחנת את מידת הסבירות שבהפעלת תכניות לימוד ייחודיות לעולים דוברי רוסית. במסגרת מאמץ זה, נבדקו מספר יוזמות קטנות, ובכללן: (1) סקר שנערך בנצרת עילית – יישוב שיותר ממחצית תושביו הם עולים ממדינות בריה"מ לשעבר – שמטרתו להעריך את מעשיות הרעיון לקדם תרבות ושיח יהודיים על בסיס קהילתי, כאשר נצרת עילית משמשת דגם; (2) קורסים ברוסית על נושאים יהודיים שנערכים בבאר שבע, בראשון לציון ובאשדוד, בביצוע יד בן-צבי ומרכז צייס ללימודי יהדות באוניברסיטה העברית; ו- (3) שידור בתחנת רדיו דוברת רוסית של שני קורסים, שפותחו על ידי האוניברסיטה הפתוחה, על טקסטים יהודיים קלאסיים ועל ציונות וישראל במאה העשרים.

"ישנו עם אחד"

(מגילת אסתר פרק ג', פסוק ח')

למה צריכים להזכיר לנו את זה?

הצלה פידוס

טו פידוס, ת.ד. 7277 ירושלים 71070

בנים שונים משפחה אחת

הג חנוכה שמח!

טו פידוס, ת.ד. 7277 ירושלים 71070

פרויקטים בצפון אמריקה

2 0 0 3

בקורפוס רחב של ספרות רבנית ואחרת. מרבית הספרות, העתיקה והמודרנית, כתובה בעברית, ולכן רכישת מיומנות בלשון העברית היא מרכיב חשוב במסלול הלימודים היהודי.

באמצעות קידום אוריינות יהודית מבקשת קרן אבי חי להעמיק את הזיקה של יהודים אל יהדותם. מוכוונות דתית היא מונח שטבע ד"ר מרווין שיק בספר משנת 1994 (שלא יצא לאור), בו התווה מסגרת לפעילות קרן אבי חי בתחום בתי הספר היהודיים היומיים. אחת התזות של ד"ר שיק גורסת כי על ביה"ס היומי היהודי לשמש בד בבד מרכז של חיברות דתי ושל השכלה אקדמית. לפיכך, מן הראוי שבתי ספר יומיים יהודיים ישתמשו בשיטות שפותחו במסגרות חינוכיות ניסיוניות, כגון מחנות קיץ ותכניות קירוב לבבות (Outreach), כדי לייצר סביבה פיזית ורוחנית שתעודד תלמידים לקיים אורח חיים יהודי. הקרן שמה דגש מיוחד על שיווק גישה זו לבתי ספר אשר בשל השונות והגיוון ברקע היהודי של הורי תלמידיהם מעדיפים להתמקד באופן כמעט בלעדי בלימוד אקדמי, תופעה המקשה כמובן על המאמצים לקיום אורח חיים בעל תוכן יהודי.

יהדות היא יותר מדת; היא מהווה גם מסגרת למדינת לאום בישראל. יהודים בני זמננו זוכים לחזות בהגשמת חלומות שנרקמו במשך אלפי שנים, של שיבת העם היהודי לציון. גם בעתות שגשוג ורווחה רצוי שיהדות התפוצות

יוסי פרגר,
מנכ"ל אבי חי ארה"ב

בדברי הפתיחה שלו לדוח זה, מדמה ארתור פריד את הפרויקטים של קרן אבי חי לפסיפס. אף שכל פרויקט עומד בפני עצמו, תמונה מקיפה של האסטרטגיה הפילנתרופית של הקרן מתגלית רק במבט כולל על תיק הפרויקטים כולו. בצפון אמריקה ניתן לבחון את התמונה משתי נקודות מבט: יעדים ספציפיים הייחודיים לכל תחום עניין, ויעדים מהותיים, השותפים לכל תחומי העניין שלנו.

עיקר פעילותה של קרן אבי חי בצפון אמריקה מתמקד כיום בתחום בתי הספר היהודיים היסודיים היומיים; תחומי פעילות נוספים הגדלים בהדרגה בהיקפם הם מחנות הקיץ וחינוך יהודי בלתי פורמאלי בקמפוס הקולגיים. התקצירים של 42 הפרויקטים הנוכחיים שלנו מפרטים את עיקר פעילותנו בכל תחום ותחום. הפעילות הפילנתרופית שלנו בצפון אמריקה מיועדת להשיג שלושה יעדים מרכזיים וכוללים: אוריינות יהודית, מוכוונות דתית (religious purposefulness) והזדהות יהודית/ישראל.

אוריינות יהודית פירושה בקיאות בטקסטים בסיסיים ובערכי יסוד של המסורת היהודית. ייחודה של היהדות ועיקר עוצמתה טמונים בתנ"ך, במשנה ובתלמוד, וכן

כי מקורות היהדות מתפתחים בקרבי. תחושות אלו של קרבה תורמות להערכת את יהדותי. משאלתי היא שיהודים רבים יותר יזכו לחוות חוויה זו, שכן אני סמוך ובטוח שהיא תחולל תמורה בחייהם.

תודה מיוחדת אני מכיר לצוות משרד קרן אבי חי בניו יורק, שבהיעדרי מנהל בידי שני מנהלי פרויקטים בכירים, רחל אברהמס ויואל איינלגר, שבזכותם התאפשרה יציאתי לשבתון. התמורה האמיתית של עבודתי בקרן היא המגע היומיומי עם עמיתים שרמת כישוריהם יוצאת הדופן שקולה רק למחויבותם לשליחותה של הקרן.

לצערי, חדוות החודשים האחרונים התנפצה לרסיסים עקב פטירתה של ידידה ועמיתה, גיוי בלסם ז"ל, בתום שמונה חודשי מאבק במחלת הסרטן. גיוי הצטרפה לקרן אבי חי לפני שנתיים, ועד מהרה הפגינה את

מעלותיה המצוינות כאישה בעלת להט, יצירתיות ומרץ בלתי נדלים. החוג החברתי האינסופי לכאורה שלה היה לפלא בעינינו ותורם רבות לקרן, שכן היא קישרה אותנו עם אנשים שלימים נעשו מעריכים, יועצים ועובדים מן השורה. גיוי עצמה הייתה מנהלת פרויקטים מן המעלה הראשונה, ולמעלה מכך – חברת אמת. היא תחסר לנו מאוד. אנו מקווים לשאוב השראה מאומץ לבה, מנחישותה ומן האופטימיות שהפגינה לכל אורך החוויה הקשה שעברה. יהי זכרה ברוך.

בתי ספר יהודיים יומיים

מאמצי קרן אבי חי בתחום בתי הספר היהודיים היומיים המפורטים להלן מתחלקים לשלוש קטגוריות: העשרת החינוך, הכשרה מקצועית, והרחבת השורות. פרויקטים נוספים בתחום בתי הספר היהודיים היומיים ניתן למצוא בסעיפים "חינוך והסברה בנושא ישראל" ו"מחקר".

תקיים קשר הדוק עם מולדתנו ועם אזרחיה (טיעון נוסף בזכות לימוד השפה העברית). כל בתי הספר היומיים המקבלים תמיכה מקרן אבי חי הסכימו להוסיף לפרסומיהם הרשמיים, לשם הדגשת השקפת עולמם, את ההצהרה הבאה: "הקמת מדינת ישראל הינה אחד האירועים המכוננים בתולדות העם היהודי. מתוך הכרה בחשיבותה של מדינת ישראל ושל מוסדותיה הלאומיים, אנו שואפים לטעת בתלמידינו זיקה לישראל ולתושביה, וכן תחושת אחריות לרווחתם."

בימים בהם ישראל נאבקת בטרור ומותקפת בדעת הקהל העולמית, אנו בתפוצות נושאים באחריות משותפת לתמוך בישראל ולעסוק במלאכת ההסברה. למרבה הצער, יהודים רבים באמריקה יודעים מעט מדי על תולדות

מדינת ישראל ועל הישגיה, ואילו בין הבקיאים בתחום ישנם רבים המהססים או שאינם רואים עצמם מוכשרים מספיק לייצגה ברבים. לימודים על ישראל והסברה הפכו לאבני היסוד של פעילות קרן אבי חי בצפון אמריקה. נושאי האוריינות, המוכוונות הדתית ואהבת ישראל עוברים כחוט השני בכל הפרויקטים המתוארים להלן. מעבר למטרות הייחודיות של כל פרויקט, הצלחתה של קרן אבי חי תימדד בסופו של דבר על פי מידת הצלחתנו להטמיע את שלוש הנושאים הללו בקהילות החינוכיות שנפלה בידינו הזכות לשרתן.

מילים אלו נכתבות בשעה של שמחה מהולה בעצב; שמחה משום שאני משלים עתה חמישה חודשי שבתון, מתנת קרן אבי חי לרגל שנת שירותי העשירית בקרן. את חודשי השבתון הקדשתי ללימוד תורה באוניברסיטה ישיבה, ביתי הרוחני והמקום בו רכשתי את השכלתי. החוויה הייתה מרעננת ומילאה אותי תעצומות נפש מחודשים. לימוד תורה מקנה לי, יותר מכל, את התחושה

את בגדיהם של חסרי בית. BabagaNewz החל למשוך את תשומת לבה של קהיליית המו"לים הכללית. כתב העת הגיע לשלב הגמר בתחרות מטעם American Jewish Educational Publishing בשתי קטגוריות: כתב עת לפי נושאים לילדים, ועיצוב כתב עת לילדים. בין מתחריו היו ה"נשיונל גיאוגרפיק", "ניקלודיאון", ו"טיים לילדים".

על פי סקר שנערך בקרב מורים המנויים על BabagaNewz, קרוב לשני שלישי ציינו כי הם משלבים מאמרים מכתב העת בכיתתם. כמעט מחצית המשיבים סברו ש-BabagaNewz תרם תרומה משמעותית להוראה בכיתתם, ומספר דומה השיב שהוא מספק העשרה מסוימת. ידוע לנו כי מורים משתמשים במערכי השיעור המצויים באתר האינטרנט, בייחוד בכל הקשור לאירועי השעה (נרשמו אלפי הורדות של מערכי השיעור על התרסקות מעבורת החלל "קולומביה" ועל המלחמה בעיראק). הצלחת המפעל תימדד, בסופו של דבר, לא רק במספר המנויים וההכנסות, אלא במידת ההשפעה של BabagaNewz על אופני החשיבה של יהודים צעירים ברחבי היבשת.

פיתוח יעדים להישגים בלימודי היהדות בבתי הספר היומיים:

בשל היעדר יעדים הישגיים בלימודי היהדות, יש פערים באיכותם והיקפם של לימודי היהדות בין בתי הספר היהודיים השונים. זהו מחדל בולט בבתי הספר אשר במקצועות כגון מתמטיקה והמדעים מגדירים במדויק, לעצמם ולהורים, מה הן הציפיות מהתלמידים. קרן אבי חי ניאותה לתמוך ביוזמה של ד"ר סטיבן בראון ממרכז המחקר מלטון לחינוך יהודי בסמינר התיאולוגי היהודי (JTS), לארגן קבוצת מחנכים אשר תייצג את בתי הספר של רשת סולומון שכטר וכן בתי ספר קהילתיים ורפורמיים, שמטרתה גיבוש מערכת ציפיות להישגים בתחום לימודי היהדות בבתי הספר הללו. הצעד הראשון—פיתוח ובחינה של אמות מידה ללימוד תנ"ך—אמור להסתיים עד יוני 2004.

העלאת רמתם של בתי הספר היהודיים

פרויקטים מתמשכים

תכנית מדף הספרים של קרן אבי חי לבתי ספר תיכוניים יהודיים:

בשנתה החמישית של תכנית מדף הספרים קיבלו 108 בתי ספר תיכוניים יהודיים מענקים בסך \$5,000 כל אחד לרכישת ספרים, עזרי הוראה אור קוליים, מחשבים ותכנות מחשב לשימוש בספריותיהם. לפחות מחצית הסכום חייב היה לשמש לרכישת חומרים יהודיים. כדי להבטיח הטמעה טובה של החומרים החדשים בתכניות הלימודים, אנו עומדים על כך שהוועדות הבהרות את החומרים בבתי הספר תכלולנה מורים ומנהלים, ולא רק נציג של ספריית בית הספר. מאז השקת התכנית ב-1999 השתתפו בה 155 בתי ספר תיכוניים.

BabagaNewz:

ירחון שהוא גם מדריך למורים, אתר אינטרנט ומועדון ספרים, המתמקד בערכים יהודיים ומיועד להעשיר את תכנית הלימודים של תלמידי כתות ד' עד ז' בבתי הספר היומיים ובמסגרות החינוך המשלים. בסוף שנת 2003, אמצע שנתו השלישית של BabagaNewz, הופץ כתב העת ליותר מ-29,000 תלמידים בלמעלה מ-850 בתי ספר המנויים עליו. פרויקט זה הוא יוזמה של קרן אבי חי, ויוצא לאור בשיתוף Jewish Family & Life!

מטרת BabagaNewz היא להעניק חינוך יהודי והשראה לתלמידים באמצעות הצגת החיים המודרניים—אירועי השעה, אישים בולטים, ישראל ומדע—מנקודת מבט יהודית. אירועים בולטים בשנת 2003 כללו: ראיון עם שופט בית המשפט העליון האמריקני ברייר, שבו תיאר את הטקסטים היהודיים שהשפיעו על חשיבתו; שיחה עם תת שר ההגנה האמריקני דוב זקהיים, שהסביר כיצד ערכי היהדות בכלל והשבת בפרט מעשירים את חייו; וכתבה על נערה יהודייה המתנדבת בבית תמחוי ומתקנת

בתי ספר יהודיים יומיים לטאה ה-21:

תכנית ה-JDS21 של ה-Hebrew Union College מבקשת להעשיר את התוכן היהודי בבתי ספר רפורמיים וקהילתיים. במסגרת התכנית, המצויה כעת בשלב השני שלה, מעורבים שמונה בתי ספר בתהליך ניסוח שליחותם היהודית ובהוצאה לפועל של תכניות להגשמתה. עד כה הצליחה התכנית להביא לשינוי בזהות היהודית של בתי הספר הללו, כפי שהיא משתקפת בהתחייבותם של המורים להשתמש בערכים יהודיים כבסיס לחינוך בבית הספר. תקוותינו היא שהתכנית תמשיך לחזק את זהותם היהודית של בתי הספר.

נט"ע – תכנית ללימודי הלשון וספרות עברית בבתי ספר תיכוניים יהודיים:

תכניות לימודי הלשון העברית הינן לעתים קרובות משניות לתכניות לימודי היהדות, ולכן הן לוקות בסטנדרטים והישגים נמוכים. קרן אבי חי מממנת יוזמה של הילה קובלינר ושל עמיתיה באוניברסיטה העברית, בשיתוף ההיברו קולג' במסטרון, לפתח ולהוציא אל הפועל תכניות לימודים ללשון וספרות עברית לכיתות ז' עד י"ב בבתי ספר יהודיים יומיים. הפרויקט, הכולל הכשרת מורים אינטנסיבית וחונכות, נקרא נט"ע (נוער לטובת העברית). מרבית יחידות ההוראה כבר נכתבו, ונלמדו בשנה"ל 2003/04 ב-26 בתי ספר על ידי 4,700 תלמידים. עם תום שנתו השלישית של הפרויקט, דומה שתכנית הלימודים והתכנית להכשרת מורים הביאו להתעוררות ושיפרו את רמת ההוראה. חוקר מטעמנו עוסק כעת בהערכת רמת ההישגים של תלמידים הלומדים בתכניות נט"ע לאורך זמן.

תכנית מענקים לעידוד הזיקה אל יום השבת בתיכוניים יהודיים:

ב-1999 החלה קרן אבי חי בפיתוח מענק שמטרתו עידוד שבתונים (סמינרי סופשבוע) ופעילויות נלוות בבתי הספר

מרגע שייקבעו הסטנדרטים, תתבקש קבוצה של בתי ספר נבחרים להשתתף בתכנית ניסויית לנסח תכניות פעולה ליישום אותם סטנדרטים. שלב זה אמור להתבצע במרץ 2005. איכותן של תכניות הפעולה הללו תלמד על מידת ההצלחה של הפרויקט, ותשפיע על ההחלטה האם להחילו על נושאים ומקצועות אחרים.

שיפור הרמה בבתי הספר לילדי מהגרים יהודים בעיר ניו יורק:

קרן אבי חי לקחה על עצמה לחזק מספר בתי ספר בניו יורק שבהם הרוב המכריע של התלמידים בא ממשפחות בוכריות מבריה"מ לשעבר. בתי הספר מתפקדים תחת אילוצים כספיים כבדים, משום שרוב המקרים ההורים אינם מסוגלים לשלם שכר לימוד של יותר מ-\$1,000 עד \$2,000 בשנה. הקשיים הכלכליים מגבילים את יכולתם של בתי הספר להגשים את שליחותם היהודית, ומונעים מהם להציע תכנית איכותית ללימודים כלליים, שתמשוך משפחות בוכריות נוספות.

בשנת 2003 העמדנו מענקים לרשות תשעה בתי ספר לצורך שדרוג מתקנים (ביניהם מעבדות ומגרשי משחקים), שיפור רמת החינוך ופעילויות ההעשרה (חוגים ושירותי ייעוץ והכוונה) והרחבת פעילויות השיווק שלהם. בנוסף, הרב יואל קרמר, שסייע לנו בפיתוח התכנית, הכין תכנית להשתלמות מקצועית לעשרים וחמישה מורים מאותם בתי ספר. לאחרונה התחוויר לנו כי שיפור כישורי הקריאה והמתמטיקה של התלמידים חייב לעמוד בראש סדרי העדיפויות שלנו. לשם כך התחלנו לסייע לבתי הספר בהקמת או בשיפור חדרי עזרי לימוד ובתכנית ללימוד אנגלית כשפה זרה. אנו מצויים כעת בעיצומה של הערכת הסיוע לבתי הספר הללו, ולא מן הנמנע כי יחול שינוי בשיטות הפעולה שלנו לשנה"ל 2004/05.

ותימשך עד יוני 2005. המטרה כעת היא להוציא לאור את תכנית הלימודים לכתות ב' בסתיו 2005 ולכתות ג' בשנה שלאחר מכן.

מרכז לוקשטיין למידע וירטואלי:

מתוך הכרה בכוחו של האינטרנט לקשר בין מחנכים ולחלוק מידע, מממנת קרן אבי חי מרכז מידע וירטואלי המתוחזק על ידי מרכז לוקשטיין באוניברסיטת בר אילן. המענק שלנו נותן תמיכה חלקית לפורום האינטראקטיבי למחנכים שמפעיל מרכז המידע, הכולל רשימת תפוצה, ועידות רשת, מרכז סיוע ושירותים נוספים.

הכשרה מקצועית

פרויקטים חדשים (2003):

תכנית לשון עברית למורים ללימודי היהדות:

במספר בתי ספר קיימת דרישה ממורי היהדות כי ילמדו בשפה העברית. למרבה הצער מעטים הם המורים שרמתם בעברית מאפשרת להם לעשות כן, ולפיכך שפת ההוראה גולשת לאנגלית. במענה לכך אישרה קרן אבי חי באוקטובר 2003 תכנית ניסויית של הסמינר התיאולוגי היהודי (JTS) שנועדה לשפר את רמת העברית של מורי היהדות בכיתות ג' עד ח'. התכנית, שתתקיים בקיץ שנת 2004, תקלוט עד 15 משתתפים השולטים בעברית ברמת הבינונית-מתקדמת. הם יעברו חמישה שבועות של לימוד עברית אינטנסיבי—בהם חזרה על עקרונות הדקדוק, מצגות של מערכי שיעורים על ידי המשתתפים, ולימוד טקסטים—עם דגש על רכישת אוצר המלים והכישורים הדרושים להוראת לימודי היהדות בעברית. אנו מקווים לעשות שימוש בתכנית גם ככלי מחקר ופיתוחי שיבחן מי עשוי להתעניין בתכנית כזו ואילו תוצאות ניתן להשיג בפרק זמן של חמישה שבועות.

התיכונים השייכים לזרם הקהילתי ולרשת סולומון שכטר. התכנית כללה מענקים שנתיים לשבתונים לחלק מבתי ספר ומתן חסות לשבתונים הכלל ארציים מטעם איגוד בתי הספר התיכונים היהודיים בצפון אמריקה (NAAJHS).

באוקטובר 2003 אישר חבר הנאמנים מענק משמעותי לאיגוד בתי הספר התיכונים היהודיים לצורך יישום תכנית לחינוך ניסויי משולב שתחליף את המענקים הישירים של קרן אבי חי לבתי ספר ספציפיים. באמצעות התכנית החדשה יספק האיגוד ל-15 בתי ספר חבילה הכוללת תמיכה כספית לשבתונים והכשרה מקצועית למחנכים המשתתפים בחינוך הניסויי בבתי הספר. מטרתנו היא כי בסופו של דבר ייחשבו השבתונים והחינוך הניסויי לסוגיו לחלק אינטגרלי של תכניות הלימודים.

תל עם:

מרכז ברונפמן לחינוך יהודי במונטריאול יצר תכנית משולבת בלימודי יהדות לכיתות א', הנלמדת כעת בקרוב ל-300 בתי ספר יהודיים מחוץ לישראל השייכים לכל זרמי היהדות. קרן אבי חי תומכת בפיתוח יחידות דומות לכיתות ב' ו-ג' ובשרטוט תכנית-על של תל עם שתמשיך עד כיתה ח'. תכנית הלימודים תכלול לשון עברית, תנ"ך ותפילה, וכן (בכיתות הגבוהות יותר) מבוא לספרות חז"ל ולהיסטוריה של עם ישראל. נושאי הלימוד קשורים ומשיקים זה לזה, כך שלימוד תחום אחד מחזק את הלימוד ואת מיומנויות הלמידה של האחרים.

תכנית הלימודים לכתה ב' נמצאת כעת בשנת ניסוי שנייה בקבוצה נבחרת של בתי ספר. תוצאות הבדיקות הראשוניות נראות מבטיחות ביותר; הידע שרכשו תלמידי כיתה ב' במסגרת הניסוי בלשון עברית היה כפול—כמותית ואיכותית—משל תלמידים שלמדו את תכנית הלימודים הקודמת, תל סלע. תכנית ניסויית לכתות ג' החלה בסתיו,

לימודי יהדות למנהלי בתי ספר יהודיים קהילתיים:

קרן אבי חי השקיעה השקעה נרחבת בתכניות להכשרת מנהלי בתי ספר יהודיים. תכנית חדשה זו המיושמת על ידי RAVSAK – רשת בתי הספר היהודיים הקהילתיים – מיועדת לקהל ספציפי: מנהלי בתי ספר קהילתיים המבקשים לשפר את הידע ומיומנויות ההוראה

שלהם ביהדות. סקר משנת 1994 בהזמנת RAVSAK העלה כי בעוד שפחות מ-20% מן המנהלים המשיבים מעידים על עצמם כבקיאים במידה סבירה ו/או חשים בנוח עם כתבי הקודש, הגות יהודית, ספרות חז"ל ותפילה; רובם ככולם גילו עניין בלימוד נוסף.

התכנית, שתחל ביולי 2005, מורכבת משני חלקים בני 12 יום במהלך שני

קיצים, כאשר במהלך השנה שביניהם תתקיים תכנית לימוד מרחוק וסמינר חורף. מפגשי הקיץ יופקו על ידי ה-Mini School של פלורנס מלטון למבוגרים, בעוד שהלמידה מרחוק תוענק על ידי JSkyway, פרויקט במימון קרן אבי חי מטעם ה-Jewish Family & Life. בנוסף לאלמנטים הפורמאליים של התכנית, כל משתתף יעבוד עם עמית הבקיא ביהדות ובתחומם המשותף כדי לפתח "תכנית פעולה יהודית" שתיושם בבית הספר. קרן אבי חי מקווה כי העשרת הידע ביהדות והאוריינטציה הטקסטואלית של מנהלי בתי הספר הקהילתיים יובילו להעמקת לימודי היהדות בבתי הספר.

פרויקטים מתמשכים:

חאגר המורים היהודי (Jewish Teacher Corps):

במאמץ לתת מענה לצורך הדחוף במורים ללימודי היהדות בבתי הספר היהודיים בקהילות קטנות יותר, חברה קרן אבי חי עם "עדה", מלכ"ר שמטרתו קידום

אורתודוכסיה מודרנית, כדי ליצור תכנית במתכונת Teach For America (TFA). מדי שנה מגייסת ה-TFA קבוצת בוגרי מכללות המוכנים לתרום שנתיים להוראה בבתי ספר כלליים ולקדם ילדים טעוני טיפוח ברחבי ארצות הברית. באותה מתכונת, מקווה מאגר המורים היהודי (JTC) לגייס בוגרי מכללות צעירים שיהיו מוכנים להתחייב לשנת הוראה אחת או שתיים בבתי ספר יהודיים בטרם ימשיכו בדרכם המקצועיות. תקוותנו היא כי אחדים מהמשתתפים בפרויקט עדה ישאפו לבנות לעצמם קריירה בחינוך יהודי.

לשמחתנו, הטכנולוגיה

המודרנית המאפשרת

לימוד מרחוק מרחיבה

את האפשרויות

להכשרה מקצועית עבור

מורים גם בקהילות

קטנות ונידחות

גיוס משתתפים לתכנית עדה, שהחלה בספטמבר 2002, התגלה כמשימה קשה מהצפוי. במהלך שנת 2003/04 מלמדים שלושה עמיתים באל פאסו ובפיניקס. לאחר שינויים בקריטריונים של התכנית ובאסטרטגיית השיווק שלה, החלה עדה

בגיוס עמיתים לשנת 2004/05. סימנים ראשונים מעידים על התעניינות רבה יותר, אם כי מספר הנרשמים עדיין אינו תואם את ציפיותינו.

JSkyway:

האפשרויות להכשרה מקצועית למחנכים בבתי הספר היהודיים אינן שוות ברחבי צפון אמריקה. לשמחתנו, הטכנולוגיה המודרנית המאפשרת לימוד מרחוק מרחיבה את האפשרויות להכשרה מקצועית עבור מורים גם בקהילות קטנות ונידחות.

קרן אבי חי מממנת את JSkyway, פרויקט לימוד מרחוק מטעם (JFL) Jewish Family & Life!, שהחל לפעול במימון ראשוני מקרן משפחת נאש. במהלך שלוש שנות קיומו למדו במסגרת JSkyway 400 מורים.

גישת JSkyway שונה מזו של קורס אוניברסיטאי רגיל (לימוד מרחוק או אחר) משלוש בחינות: JSkyway(1) מפעילה מודל למידה קוגניטיבי-חברתי שעל פיו מורה

לאחרונה קיבלנו דוח על התכנית מאת מעריך בלתי תלוי, וכעת אנו בוחנים היבטים שונים של התכנית בהתבסס על המלצותיו.

תכנית מכון פרדס למחנכים:

בניסיון להכשיר מורים שיראו את עתידם המקצועי בבתי ספר יהודיים, ובעיקר בכתות הגבוהות בבתי ספר קהילתיים, הקים מכון פרדס ללימודי היהדות את תכנית פרדס למחנכים. מסלול הלימודים כולל שתי שנות לימודי יהדות בפרדס, תואר מוסמך בחינוך יהודי במסגרת ביה"ס לתלמידי חו"ל באוניברסיטה העברית, לימודי עברית באולפן והוראה מונחית בצפון אמריקה. מתוך 24 הבוגרים עד כה, 22 מלמדים כעת, או ילמדו בעתיד הקרוב, בבתי ספר יהודיים.

על אף המצב הקשה בישראל גייס מכון פרדס קבוצה של אחד עשר מורים שהחלו את התכנית בספטמבר 2003, וכן שלושה סטודנטים נוספים הלומדים במסלול מכינה, שיצטרפו לתכנית המחנכים ב-2004.

הכשרת מנהלים – אוניברסיטת הרווארד:

בשבע השנים האחרונות מימנה קרן אבי חי את השתתפותם של כ-180 מנהלים או מנהלים לעתיד באחד מקורסי הקיץ הנמשכים עשרה ימים, המוצעים במסגרת מרכז המנהלים באוניברסיטת הרווארד. בקיץ 2004 מימנו את הכשרתם של 30 מנהלים נוספים. בעבר מימנה קרן אבי חי קורסי המשך לבוגרי הקורסים העובדים כמנהלים בבתי ספר יומיים. בהתבסס על הערכה שהתבצעה במהלך קיץ שנת 2003, אנו שוקדים בשיתוף עם צוות מהרווארד על פיתוח מתכונת חדשה לקורסי המשך אשר תתאים למספרים קטנים יותר של מנהלים המבקשים לפתח וליישם תכניות פעולה בבית ספרם.

הקורס מתפקד כמנחה יותר מאשר כמורה; (2) בקורסים של JSkyway נעשה שימוש בטקסטים ובדימויים יהודיים גם בנושאים כלליים; ו- (3) הקורסים של JSkyway קצרים יותר (שמונה שבועות) ומעשיים יותר ממרבית הקורסים האקדמיים.

בשנת 2003/04 מציעה JSkyway שבעה קורסים, מפתחת שלושה קורסים חדשים, ומכינה תכנית ארוכת טווח עבור הפרויקט כולו.

הנחיה אישית עבור מורים חדשים:

המחסור במורים הוא בעיה קבועה הקיימת במערכת החינוך הציבורית והפרטית בארה"ב, כולל בתי ספר יהודיים. כאשר מדובר בלימודי יהדות, האתגר גדול שבעתיים. מרבית המאמצים התמקדו עד כה בגיוס מורים חדשים; מטרתה של תכנית זו להביא להישארותם של מורים רבים יותר במערך ההוראה לאורך זמן.

הניסיון המצטבר בבתי ספר כלליים מלמד כי הנחיה אישית הינה המכשיר היעיל ביותר לצמצום השחיקה של מורים חדשים. הנחיה אישית מסייעת למורים חדשים לפתח כישורים מעשיים בניהול הכיתה, בתכנון השיעורים ובהוראה עצמה, וכן מעניקה תמיכה רגשית בתהליך הסתגלותו של המורה למאפייני בית הספר החדש שלו. עבור המנחים עצמם, שהם על פי רוב מורים ותיקים, האפשרות לאמן עמיתים צעירים מהווה אתגר מקצועי ואמצעי לקידום שאינו כרוך במעבר לדרג הניהולי. כדי לפתח את החונכות כמאפיין של בתי ספר יהודיים יומיים, גייסנו את מרכז המורים החדש, ה-New Teacher Center (NTC) באוניברסיטת קליפורניה בסנטה קרוז, מוסד שהכשיר כבר אלפי מורים-מנחים בבתי ספר כלליים מאז 1988. בשלב הראשוני עובד המרכז עם ארבעה בתי ספר יהודיים, באזור ניו יורק רבתי ומכשיר ארבעה עשר מנחים, אשר יסייעו בהשתלבותם של 28 עד 42 מורים חדשים.

הכשרת מנהלים – מרכז לוקשטיין:

במרצת ארבע השנים האחרונות מימנה קרן אבי חי את השתתפותם של קרוב ל-100 מנהלי בתי ספר יהודיים בצפון אמריקה בסמינר קיץ בן 16 ימים המוצע על ידי מרכז לוקשטיין באוניברסיטת בר-אילן. לאחרונה ביקשנו מצוות מרכז לוקשטיין לרענן את מבנה התכנית ואת לוח הזמנים שלה. על פי המבנה החדש, האמור להיות מיושם

החל מקיץ שנת 2004, הכשרת הקיץ תקושר לתכניות המשך בצפון אמריקה, ביניהן פיתוח ויישום תכניות פעולה בבתי הספר המשתתפים בתכנית.

הרחבת מספר הנרשמים לבתי הספר היומיים

תכנית הלוואות לבנייה:

במטרה לסייע לבתי הספר היומיים

לעמוד במספר הנרשמים הגדל והולך, הקצתה קרן אבי חי 50 מיליון דולר להעמדת הלוואות ללא ריבית לבניית בתי ספר יהודיים ולשיקומם של מבנים קיימים. תקרת ההלוואות היא מיליון דולר לבניית מבנה חדש וחצי מיליון דולר לשיפוץ מבנה קיים. את ההלוואות, שקבלתן מותנית בהצגת שטר חוב הולם ממוסד פיננסי מוכר, ניתן לפרוע לאחר ארכה בת חצי שנה בעשרים תשלומים רבע שנתיים הנפרשים על פני חמש שנים. בסוף 2003, העמדנו הלוואות בסך כולל של 48.6 מיליון דולר. עד כה הוחזרו מתוכם 15.6 מיליון דולר.

אנו מעודדים ממספר בתי הספר המשפצים או מרחיבים את מבניהם, דבר המעיד על הרוח החדשה השוררת בבתי הספר היהודיים.

מסלולי מכינה ללימודי היהדות בבתי ספר תיכוניים:

התכנית, הנמצאת עתה בשנתה השמינית, מעניקה \$25,000 לבתי ספר תיכוניים המקבלים לפחות שמונה תלמידים חדשים שזכו במהלך שנות לימודיהם בבית הספר היסודי

להשכלה יהודית מצומצמת. תלמידים אלה משתתפים בתכנית מכינה נפרדת ללימודי היהדות, שם מסייעים להם להדביק את הפער ביניהם לבני כיתתם. מחקר שערך ד"ר מרווין שיק עבור קרן אבי חי מאשש את ערכה הרב של החוויה בבית הספר היהודי היומי ובמסלולי המכינה עבור התלמידים המשתתפים במסלול זה.

ספרייה יהודית לתלמידים במסלולי המכינה:

כל תלמיד המשתתף במסלול המכינה במימון קרן אבי חי מקבל שי-ספרייה יהודית צנועה הכוללת 11 טקסטים יהודיים, כולם באנגלית/עברית או באנגלית, הכוללים את התנ"ך, וכן ספרות קלאסית ועכשווית בנושאי יהדות, ישראל וחגים. שי הספרים אינו מהווה פרס גרידא על הבחירה בחינוך יהודי אלא מבטא את מאמצינו להשריש את זרעי לימודי היהדות בבתי התלמידים.

מענקים לפעולות השיווק וסיוע לבתי ספר תיכוניים חדשים:

בשמונה השנים האחרונות היו בתי ספר יהודיים חדשים זכאים למענקי פרסום שנועדו לשפר את יכולתם לשווק את בית הספר ולגייס תלמידים. עתה, משנפתח מספר משמעותי של בתי ספר תיכוניים חדשים, אנו סבורים כי תכנית זו מיצתה את עצמה. בעתיד תמשיך קרן אבי חי לספק תמיכה בתחום השיווק למקבלי המענקים הנוכחיים, עד לסיום לימודי המחזור הראשון בכל בית ספר, אך לא נקבל בקשות לסיוע דומה מבתי ספר נוספים.

מלטון Mini-School להורי ילדים בגילאי הגן:

הקהילה היהודית מקווה לשכנע מספר גדול יותר של הורים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר יהודיים יומיים, ולשם כך עלינו לסייע להורים להבין את ערך החינוך היהודי שילדיהם מקבלים. קרן אבי חי מימנה בניית

פרויקטים חדשים (2003):

פרויקט דוד:

פרויקט דוד נוסד כמכשיר לסיוע ליהודים, בעיקר בקמפוסים, לעצב מחדש את הדיון על ישראל בשלושה אפיקים: גיאוגרפי (המפה הרלוונטית היא זו של המזרח התיכון כולו, ולא של גבולות ישראל בלבד), היסטורי (הערבים ממשיכים לשלול את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית) ומוסרי (פעילי זכויות אדם ימצאו בארצות ערב סוגיות בעייתיות בהרבה מאשר בישראל). פרויקט דוד מציע הרצאות הכרות מקיפות, מספק משאבים לקבוצות סטודנטים במספר קמפוסים, והחל לשרת גם בתי ספר תיכוניים יהודיים המבקשים להכין את תלמידיהם להסברה בנושא ישראל בקמפוסים.

בשנת 2003 השתתפו כ-4,500 איש ב-90 סדנאות שהעבירו מרצים מטעם הפרויקט. מרצים, בעיקר ממוצא מזרחי—פליטים ממדינות ערב וכן מומחים להפרת זכויות אדם בארצות ערב—הרצו ביותר משבעים אירועים בפני כ-5,000 איש. ההישג הבולט של פרויקט דוד בפעילות בקמפוסים היה העבודה המשותפת עם רייציל פיש, סטודנטית מאוניברסיטת הרווארד, שחשפה את הפעילות האנטישמית של מרכז זיאד הבינ"ל לתיאום ומעקב באבו דאבי. לקשריו של שייך זיאד עם המרכז נודעה חשיבות מיוחדת משום שהרווארד קיבלה ממנו 2.5 מיליון דולר בתמורה למימון משרת פרופסור. הזעם שעורר גילוייה של פיש הביא בסופו של דבר לסגירת מרכז המחקר באבו דאבי; הרווארד עדיין שוקלת האם להחזיר את המתנה שהוענקה לה. רייציל פיש סיימה את לימודיה בהרווארד ביוני 2003, ונשכרה על ידי פרויקט דוד לפתוח את משרדו בניו יורק.

באמצעות המענק לפרויקט דוד ב-2004 מקווה קרן אבי חי לאפשר לפרויקט לפתח בסיס פעילות אפקטיבי בקמפוסים בניו יורק, להרחיב את הסיוע לבתי ספר תיכוניים יהודיים, ולהמשיך בהתפתחותם הארגונית.

קורס למבוגרים במסגרת ה-Mini School של פלורנס מלטון—גרסה מיוחדת של תכנית הלימודים הבסיסית הדו-שנתית שלהם, המיועדת להורי ילדים בגנים היהודיים. תקוותנו היא כי הורים הלומדים לימודי יהדות יבחרו בחינוך יהודי יומי לילדיהם. שנת הלימודים השנייה של תכנית מלטון נמצאת כעת בעיצומה בפורטלנד, בוקה ראטון וסנט לואיס. לשנת 2004 אנו מצפים להתרחבות התכנית ל-10 מקומות ברחבי ארצות הברית.

מלגות לבתי ספר יהודיים יומיים בדרום פלורידה:

ככלל רואה קרן אבי חי את ייעודה בפיתוח אסטרטגיות ארוכות טווח, ולא בכיבי שריפות. יחד עם זאת, כאשר נודע לנו כי הידרדרות המצב הכלכלי והחברתי בארצות דרום אמריקה גרם להגירה לדרום פלורידה של משפחות שידן אינה משגת לשלם את שכר הלימוד של בתי הספר היהודיים, הצענו לבתי הספר המקומיים מענקים בסך כולל של 1.5 מיליון דולר. המענקים מממנים את שכר הלימוד של 150 תלמידים כאלה על פני שלוש שנים, וכן שירותים חינוכיים נוספים (ביניהם לימודי אנגלית כשפה שנייה והערכה ראשונית). בשנה"ל 2003/04, נרשמו לתכנית 94 תלמידים בבתי ספר יהודיים במיאמי, פחות מכפי שמאפשר התקציב, מאחר והשיפור שחל במצב בדרום אמריקה הביא לחזרתן של כמה משפחות לארצות מוצאן.

חינוך והסברה בנושא ישראל

למעלה מעשרים ארגונים ללא כוונת רווח מקצים משאבים לשיפור תדמיתה של ישראל בקמפוסים המכללות ברחבי ארה"ב. פדרציות, קרנות ותורמים פרטיים מממנים את המאמץ הזה, ואף יצרו תכניות חדשניות משל עצמם. אנו מצויים עדיין בעיצומו של פיתוח אסטרטגיה ארוכת טווח בתחום זה. להלן היוזמות שכבר מיושמות:

פרויקטים מתמשכים

לימודי ישראל עבור מורי בתי ספר יומיים:

ב-2000 וב-2002 העביר פרופ' קנת' סטיין, מנהל המכון ללימודי ישראל בת זמננו באוניברסיטת אָמורי, שש סדנאות באטלנטה למורים מבתי ספר כלליים, יומיים וקהילתיים, יהודיים ולא יהודיים, בנושא הוראת ההיסטוריה, הפוליטיקה והתרבות הישראלית. משנדע לקרן אבי חי על קיום הסדנאות הללו, החליטה לממן את מחצית עלות סדנא כזאת באטלנטה ב-2003, וכן את העלות המלאה של סדנא מקבילה שהתקיימה עבור מורי בתי ספר יסודיים יהודיים באזור ניו יורק רבתי. עד כה הוכשרו במכון 108 מורים. אבי חי אישרה מימון של סמינר בקליפורניה ב-2004, ואנו בודקים יחד עם פרופ' סטיין דרכים נוספות לניצול מומחיותו ומסירותו ללימודים ישראלים.

פעילות הסברה בקמפוסים ביוזמת הסטודנטים:

ב-2002/03 יזמה קרן אבי חי תכנית מענקים בשיתוף עם ארגון הלל-הקרן לחיי קמפוס יהודיים-שבמסגרתה מוצעים מענקים בסך 2,500 עד 7,500 דולר למימון פעילויות הסברה שיזמו סטודנטים. תוך עידוד סטודנטים מוכשרים קיוונו לזהות את אלה הראויים לתמיכה קהילתית גדולה יותר, וכן מודלים של תכניות שניתן ליישמן בקמפוסים אחרים. באמצעות תכנית זו של קרן אבי חי העניק הלל מענקים ל-25 פרויקטים של סטודנטים במהלך שנה"ל 2002/03. הפרויקטים כוללים כתבי עת העוסקים בישראל, תכניות הסברה ופעילויות שיווק המדגישות הישגים ו/או תרבות ישראלים. חלק מהיוזמות היו מרשימות ביותר, והקרן הגדילה את המענק שלה להלל לשנת 2003/04.

ניו יורק ג'ואיש וויק –

Write On for Israel

גארי רוזנבלט, מו"ל ה - New York Jewish Week, פנה לקרן אבי חי בהצעה ליצירת תכנית להכשרת קבוצת תלמידי תיכון בכתות י"א-י"ב, להסברה בנושא ישראל בקמפוסים הקולגיים. הכשרת התלמידים כבר בעודם בתיכון מאפשרת לנו להכניס כראוי למלחמת הדעות המתנהלת בקמפוסים.

התכנית, הנמצאת עתה בשנתה השנייה, כוללת: (1) שבעה סמינרים הנערכים בימי א' במהלך השנה הראשונה בנושא ההיסטוריה של עם ישראל ושל מדינת ישראל; עובדות ומיתוסים של הסכסוך הישראלי-ערבי הנוכחי; התמודדות עם הטיה תקשורתית והסברת העמדה הישראלית בתקשורת; (2) ביקור בן עשרה ימים בישראל בחודש יוני; (3) בחירה בין שלושה מסלולי פעילויות של הסברה בשטח במהלך שנת הלימודים האחרונה בתיכון; פעילות בקמפוס, יוזמות בבתי ספר תיכוניים, ועיתונאות/מחקר.

קבוצה ראשונה של 29 תלמידים החלה את התכנית בסתיו שנת 2002, ונמצאת כעת בשלב מסלולי הפעילות האישיים. קבוצה שנייה החלה את התכנית בסתיו 2003. יותר מ-100 פונים מבקשים להתקבל לתכנית Write on for Israel מדי שנה, מה שמאפשר בחירת תלמידים איכותיים מאוד אשר יהיו, אנו מקווים, מסבירים מעולים של העניין הישראלי בקמפוסים. גארי רוזנבלט וקרן אבי חי יצרו מגעים ראשונים עם עיתונים יהודיים במטרה לפתח תכניות דומות בערים נוספות.

מענקים ליום העצמאות:

בשנים האחרונות נוצר חשש שגל הטרור בישראל יעיב על שמחת חגיגות יום העצמאות בבתי ספר יהודיים

תכנית עלות (Alot):

התכנית, שהחלה לפעול בשנת 1999 במחנות שטרנברג ומגן אברהם, מגייסת תלמידי בתי ספר יסודיים כלליים ומשלבת אותם באופן מלא בחיי המחנה. מטרת התכנית, מלבד הענקת חוויה יהודית חיובית למחנאים, הינה לעודד אותם לשקול מעבר לבתי ספר יהודיים יומיים. שמחנו לחזות בצמיחת ההזדהות והשמחה היהודית של הילדים שהשתתפו בתכנית בשלושת הקיצים הראשונים. במהלך שנת 2003, 35 מתוך 101 המשתתפים עברו ללמוד בבתי ספר יהודיים יומיים.

עמיתי קורנרטון (Cornerstone):

מדריכים במחנות קיץ עשויים להוות מודל חיקוי יהודי רב השפעה על המשתתפים במחנה. למרבה הצער, בחלק מן המחנות ישנו מחסור במדריכים בעלי רקע יהודי מבוסס. בהתבסס על מידע כי המדריך האפקטיבי ביותר הוא זה שצבר ניסיון הדרכה של שנתיים, העמידה קרן אבי חי מענק שיאפשר ל-Foundation for Jewish Camping (FJC) לשלם בשנת 2003 מענק שכר בסך \$750 לכל מדריך שיחזור לשנה שלישית באחד מ-19 המחנות שנבחרו על בסיס תחרותי, וזאת בתנאי שהמדריך (1) עמד בסטנדרטים מסוימים בידע ובמעורבות יהודית, ו- (2) השתתף בתכנית הכשרה מיוחדת.

ההערכה של התכנית שביצעה ה-FJC, שעלתה בקנה אחד עם ההערכה שביצענו אנחנו, מצאה כי התכנית הגבירה את התוכן היהודי במחנות שבהם הושם דגש על הקניית חינוך יהודי, אך במחנות אחרים הייתה לה השפעה מוגבלת. קרן אבי חי אישרה את חידוש התכנית לשנתיים נוספות, בהתבסס על הצעת ה-FJC לשפר וללטש את תכנית ההכשרה, ולבצע צעדים נוספים כדי להבטיח כי תכנית העמיתים תופעל במחנות באופן היעיל ביותר.

בצפון אמריקה. מנהלת בית ספר יומי סברה שנכון יהיה למתן את אופי החגיגות לנוכח מותם של מאות ישראלים בשלוש השנים האחרונות. אנו חולקים על דעתה. אנו מאמינים כי בזמנים קשים אלה חשוב מתמיד להעריך ולחגוג—בבטחה, בחדווה ובפרהסיה—את חשיבות קיומה של מדינה יהודית ריבונית בארץ מולדתנו המובטחת. כדי לעודד ולאפשר חגיגות אלו, התחלנו בחלוקת מענקים שנתיים בסך \$1,000 לכל אחד מ-150 בתי הספר התיכוניים בקרב אלה הנהנים מתכניות/מענקים אחרים של הקרן.

מחנות קיץ:

כאשר שקלה קרן אבי חי לראשונה את נושא מימון מחנות הקיץ, הטלנו על מרכז כהן ללימודי יהדות מודרניים (Cohen Center of Modern Jewish Studies) לערוך מחקר מקיף בתחום, ולהגיש המלצות לתכנית פעולה. סיכום המחקר פורסם ע"י קרן אבי חי תחת הכותרת *Limmud by the Lake: Fulfilling the Educational Potential of Jewish Summer Camps*, ולאחר מכן פורסם במלואו ע"י הוצאת הספרים האוניברסיטאית של ניו אינגלנד תחת הכותרת: *How Goodly Are Thy Tents: Summer Camps as Jewish Socializing Experiences*. בנוסף לניתוח איכותי חשוב, סיפק הדוח את הנתונים הבאים: במהלך קיץ שנת 2000 השתתפו 82,000 ילדים ב-191 מחנות קיץ יהודיים פרטיים או ללא מטרות רווח; מרבית המחנות היו בתפוסה מלאה או כמעט מלאה. (בנתונים יש תת-ייצוג של מחנות אורתודוקסיים, חרדיים בעיקר, שאת חלקם היה קשה לאתר וחלקם בחרו שלא להשיב). המחנות מעסיקים 18,000 אנשי סגל יהודיים במהלך הקיץ.

הנהלת קרן אבי חי קיבלה רבות מהמלצות מרכז כהן, אולם מצאנו שחלקן קשות יותר ליישום מהצפוי. הפרויקטים להלן מייצגים את צעדינו הראשונים בתחום מחנות הקיץ, ואנו מצפים ליישם יוזמות חדשות בשנת 2004.

הסוכנות היהודית לארץ ישראל (JAFI):

הסוכנות היהודית לארץ ישראל שיגרה במהלך שנת 2002 1,300 מדריכים ישראלים למחנות הקיץ בצפון אמריקה. לרובם המכריע זו הייתה שליחות ראשונה; מעטים היו המדריכים שחזרו לשנה שנייה בשל התנגשות עם לוחות הזמנים של לימודיהם והצורך בהכנסה גבוהה יותר בקיץ. העובדה שמדריכים כה מעטים חוזרים היא מצערת,

שכן חלק נכבד מן הקיץ הראשון נדרש לישראלים להסתגל לנורמות התרבותיות של מחנות קיץ ושל הילדים המשתתפים. הסוכנות וקרן אבי חי סבורות כי מן הראוי לנקוט צעדים אשר יפתו מדריכים ישראלים לשוב לקיץ שני, דבר שיאפשר להם להיות אפקטיביים יותר, בעיקר בכל הקשור לקידום ענייני ישראל והציונות במחנות.

צא ולמד:

להתחיל לחלוק בנטל תוספות השכר למדריכים ובעלות ראשי המשלחות. כמו כן הסכמנו לממן תכנית חדשה שנועדה לעניין מחנות נוספים בהעסקת מדריכים מישראל או בהגדלת גודל המשלחות.

בדוח ברנדייס המוזכר במבוא לפרק זה הודגש כי מחנות הקיץ הם גופים היררכיים שיעדיהם וצבונם נקבעים על ידי מנהליהם המגדירים את ייעוד המחנה. כתוצאה מכך, יוזמות לחינוך יהודי במחנות נידונו לכישלון אלא אם ייעשו בתמיכת מנהלי המחנות, שאינם בהכרח בקיאים די הצורך ביהדות או מחויבים לחינוך יהודי.

קרן אבי חי מקווה למצוא שותפים לפיתוח ויישום תכנית להעמקת הידע וההשראה היהודיים של מנהלי מחנות הקיץ. בינתיים

אישרנו תכנית קטנה יותר שתבוצע באמצעות ה-JFC ובמסגרתה ימומן שכר הלימוד של מנהלי מחנות וסגניהם שישתתפו בקורסים ללימודי יהדות.

מטרת המחקר הינה לסייע לקרן אבי חי לקבל תמונה טובה יותר של הוויית קמפוסים הקולגיים ולספק מפת דרכים לפעילויות עתידיות שלנו

במהלך קיץ שנת 2003 מימנה קרן אבי חי תוספות שכר בגובה \$1,000 למדריכים ישראלים בארבעה עשר מחנות, שחזרו לשנה שנייה ועברו הכשרה מיוחדת. מטרתנו הייתה להכפיל את מספר המדריכים הישראלים החוזרים פעם נוספת להדריך באותם מחנות. בסופו של דבר התקרבונו אל היעד שהצבנו, כאשר 14 המחנות הגדילו את מספר המדריכים החוזרים ב-80% כמעט, מ-54 ל-96 (נעשרים ואחד שליחים נוספים נרשמו לתכנית אך פרשו מסיבות שונות). הערכה חיצונית אישרה כי מדריכים חוזרים אכן אפקטיביים יותר ברוב המחנות. התמיכה שלנו בסוכנות מימנה גם הצבת שבעה אנשי צוות ישראלים בכירים שיפקחו על פעילות המדריכים הישראלים בשבעה מחנות של UAHC, JCCA, URJ, ורמה, שלא היו בהם ראשי משלחות.

חינוך יהודי בקמפוסים מכללות

פרויקטים מתמשכים

עמיתי אבי חי:

בשנת 1997 יזמה קרן אבי חי, בשיתוף עם המשרד האזורי של הלל, תכנית חינוך לסטודנטים משלושה קמפוסים מקומיים באזור וושינגטון רבתי. תכנית זו ממשיכה לספק לקבוצות סטודנטים שיעורים שבועיים וביקור לימודי בישראל. עד כה סיימו את התכנית שלושה מחוזרים שכללו 77 סטודנטים.

קרן אבי חי חידשה את המענק לסוכנות היהודית לשני קיצים נוספים, תוך קביעת פרמטרים שידרשו מהמחנות

מדף הספרים של קרן אבי חי:

באוגוסט 2001 פתחה קרן אבי חי אתר אינטרנט הפונה אל בוגרי תכנית תגלית (www.avichai.birthrightisrael.com). ניתן לגשת אליו גם דרך האתר המרכזי של תגלית (www.birthrightisrael.com). האתר מציע שי לכל בוגר התכנית: שני ספרים ומנוי על כתב-עת מתוך רשימה של 170 ספרים ו-15 כתבי עת שנבחרו בקפידה על ידי הקרן. מסוף שנת 2003 הזמינו 7,700 בוגרים ספרים וכתבי עת באמצעות האתר.

שותפים לתורה:

תכניתה של תורה ומסורה—שותפים לתורה—מחברת בין תלמידים ומנחים מתנדבים ללימוד תורה שבועי, המתבצע לעיתים קרובות בטלפון. תורה ומסורה משוקת את התכנית למשתתפי תגלית בטקס הסיום החגיגי של התכנית בירושלים, והיענות הסטודנטים יפה. נכון לסוף שנת 2003 נרשמו 650 בוגרי תגלית לתכנית שותפים לתורה.

מחקר ושונות

פרויקטים חדשים

(2003):

מפקד בתי ספר יהודיים:

בשנת 1999 פרסמה קרן אבי חי מפקד של בתי ספר יהודיים יומיים בארה"ב שנערך על ידי ד"ר מרווין שיק. המפקד הדגים את הצמיחה יוצאת הדופן של תנועת בתי הספר היהודיים בשנות התשעים, וסיפק נתונים שעיצבו את פיתוחן של יוזמות פילנתרופיות חדשות מטעם קרן אבי חי וגופים אחרים. ד"ר שיק עובד כעת על מפקד שני של בתי ספר יהודיים יומיים, אותו אנו מקווים לפרסם בסתיו שנת 2004.

תכנית נתיבות:

נתיבות היא תכנית הכשרה בחינוך יהודי ומנהיגות מטעם ארגון הלל באוניברסיטת הרווארד. עד כה סיימו אותה שלושה מחזורי סטודנטים. התכנית מבקשת להעניק לסטודנטים שנת התנסות שלמה הכוללת טיול לימודי בן שלושה שבועות, מחנות המשך ופרויקטים של עבודת שטח המאפשרת להם ליישם בפועל את מה שלמדו. מאז שנת 2000 משתתפת קרן אבי חי במימון הסגל והכנסים של התכנית.

חקר החיים היהודיים בקמפוס:

מתוך רצון להרחיב את מעורבותנו בחינוך יהודי בלתי פורמאלי בקמפוסים, ביקשה קרן אבי חי ממרכז כהן ללימודי יהדות מודרניים באוניברסיטת ברנדייס לערוך מחקר מקיף על החיים היהודיים בקמפוס הקולגיים. המחקר כלל ביקורים ב-20 קמפוסים, ראיונות עם דמויות מפתח בכל קמפוס וכן עם מרצים וסטודנטים יהודים, וסקרים מקוונים בקרב מדגם מייצג של 150 יהודים בכל קמפוס. מטרת המחקר לסייע לקרן אבי חי לקבל תמונה טובה יותר של הוויית הקמפוסים ולספק מפת דרכים לפעילויות עתידיות שלנו המיועדות לחזק את מחויבותם היהודית של הסטודנטים במכללות. אנו מצפים לקבלת דוח זה בעתיד הקרוב.

פעילויות המשך לפרויקט תגלית (birthright israel):

בתחילת שנת 2004 הכריזה קרן אבי חי על העמדת מענק חד פעמי בסך 7 מיליון דולר לפרויקט תגלית כפיצוי על מימון שהובטח ולא ניתן על ידי מדינת ישראל והפדרציות בארה"ב. המענק אינו כלול בתקופה אליה מתייחס דוח זה, המכסה את שנת 2003. שני הפרויקטים המתוארים להלן מהווים חלק ממאמץ לספק פעילויות המשך לבוגרי התכנית עם שובם לצפון אמריקה.

הצלחת התכנית, אך משתתפי קבוצות הלימוד מדווחים על התפתחות יהודית אישית עצומה, שיושמה גם בחייהם המקצועיים.

מחקר אורכי על בני נוער:

מרכז רטנר לחקר היהדות הקונסרבטיבית בסמינר התיאולוגי היהודי (JTS) עורך מחקר אורכי מתמשך על קבוצת בני נוער יהודים קונסרבטיביים. חברי הקבוצה רואיינו לראשונה זמן קצר לאחר טקסי בר/בת המצווה שלהם, ורואיינו בשנית בתקופת לימודיהם בתיכון (ראיון שבעקבותיו פרסם מרכז רטנר את דוח Four Up) בימים אלה נוצר קשר עם המרואיינים בפעם השלישית. תוצאות המחקר אמורות היו להתפרסם במקביל לפרסום דוח שנתי זה.

פרויקטים מתמשכים

לימודי תלמוד מתקדמים לנשים:

עקב דאגה לנוכח המתחים הגוברים בקרב הקהילה האורתודוקסית הנובעים מהיעדר אפשרויות לימודי תלמוד מתקדמים לנשים בצפון אמריקה, מממנת קרן אבי חי תכנית תלמוד בת שנתיים באוניברסיטה ישיבה. מחזור רביעי של סטודנטיות החל את התכנית ב-2003/04. במאי 2003 קבע מעריך חיצוני מטעם קרן אבי חי כי התכנית "משיגה ללא צל של ספק את מטרתה [החינוכית]. היא מציעה לנשים מסגרת מעולה ללימוד תלמוד ומשפט עברי ברמה גבוהה." האוניברסיטה ישיבה, תחת הנהגתו של ריצ'רד ג'ואל, הסכימה להצטרף אל הקרן כגוף מממן של התכנית, בשיעור שיעלה משנה לשנה.

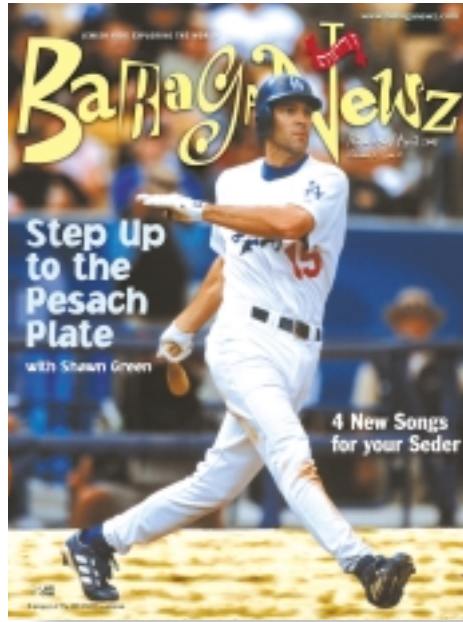
סקר לאומי על חינוך יהודי:

קרן אבי חי השתתפה במימון NJPS 2000, סקר דמוגרפי לאומי של הקהילה היהודית אשר בוצע בהזמנת איחוד הקהילות היהודיות (UJC). במטרה להשיג מידע איכותי וכמותי נוסף על כל סוגי החינוך היהודי, גייסנו את ד"ר ג'ק ורטהיימר לעמוד בראש צוות חוקרים שיבחן את הנתונים של NJPS 2000, וכן יערוך סדרת מחקרים איכותיים וכמותיים חדשים, תחת הכותרת "The Next Generation Project" (פרויקט הדור הבא). בעקבותיהם יפיק הצוות דוחות מקיפים על החינוך היהודי הפורמאלי והבלתי פורמאלי. אנו צופים כי עבודת המחקר תושלם בדצמבר 2004.

קבוצות לימוד לאנשי תקשורת:

מאז שנת 1995 תומכת הקרן בשתי קבוצות לימוד תורה מקבילות לאנשי תקשורת בלוס אנג'לס, במטרה להעשיר את עולמם היהודי של אנשי תקשורת, ולגרום "אפקט חלחול" שיוביל לדימוי חיובי יותר של היהדות בכלי התקשורת. קשה מאוד—כמעט בלתי אפשרי—לאמוד את

2003

תקציר כספי

דו"חות מאוחדים על המצב הכספי

31 דצמבר		
2002	2003	
		נכסים
\$264,883,617	\$103,460,726	מזומנים ושווי מזומנים
		השקעות, לפי ערך שוק:
		אגרות חוב ושטרות
75,949,870	147,677,130	(עלות, 2003—\$138,735,068; 2002—\$73,311,755)
		השקעות בניירות ערך וקרנות נאמנות
46,146,240	97,664,829	(עלות, 2003—\$82,490,516; 2002—\$53,161,439)
		שותפויות מוגבלות וקרנות גידור
91,124,697	176,726,885	(עלות, 2003—\$141,696,778; 2002—\$86,123,428)
12,372,738	14,572,102	מקרקעין וציוד, נטו (כולל בית אבי חי בבנייה)
1,315,655	2,826,615	נכסים אחרים
\$491,792,817	\$542,928,287	סה"כ נכסים
		התחייבויות ונכסים נטו
\$7,798,414	\$3,310,661	התחייבויות בגין רכישת השקעות
6,478,473	7,291,696	זכאים אחרים
477,515,930	532,325,930	נכסים נטו
\$491,792,817	\$542,928,287	סה"כ התחייבויות ונכסים נטו

תקציר כספי

דו"חות מאוחדים על פעילות

השנה שהסתיימה ב- 31 בדצמבר

2002	2003	
		הכנסות
\$43,989,494	\$11,500,000	תרומות
7,476,329	4,785,543	רווח הון נטו ממימוש השקעות
(5,508,506)	53,914,516	רווח הון (הפסד) לא מומש מהשקעות
14,317,408	4,824,704	הכנסה מריבית
1,045,719	1,859,790	הכנסה מדיבידנד
(3,384,949)	859,677	הפסד משותפויות מוגבלות
1,339,888	10,913,609	הפרשי שער חליפין
6,394	6,090	הכנסות אחרות
\$59,281,777	\$88,663,929	סה"כ הכנסות
		הוצאות
\$28,071,893	\$29,552,421	מענקים לתכניות, לפרויקטים והוצאות נלוות הוצאות מנהלה:
2,481,588	2,832,088	משכורות והוצאות נלוות משכר
205,260	352,125	שירותים מקצועיים
166,609	236,153	אש"ל ונסיעות
167,180	175,594	דמי שכירות
141,464	124,339	פחת
29,020	102,057	ביטוח
193,933	95,618	מסים פדרליים ומסי מדינה בארה"ב
64,647	65,906	דו"ח שנתי
71,769	67,355	טלפון
47,185	45,471	דואר
48,784	40,364	יועצים ועובדים זמניים
193,305	164,438	הוצאות אחרות
\$31,882,637	\$33,853,929	סה"כ הוצאות
\$27,399,140	\$54,810,000	עלייה בנכסים נטו
\$450,116,790	\$477,515,930	יתרת נכסים נטו לתחילת שנה
\$477,515,930	\$532,325,930	יתרת נכסים נטו לסוף שנה

תקציר כספי

רשימת מענקי פעילות ב-2003 – ישראל

יתרה ב-31.12.03	תשלומים ב-2003	מענקים נוספים ב-2003*	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	
עידוד הבנה הדדית				
\$149,000	\$26,000	\$120,000	\$55,000	אמנת גביון-מידן
285,000	309,000	350,000	244,000	ארץ אחרת
413,000	489,000	494,000	408,000	בי"ס קשת
250,000	150,000	200,000	200,000	הפורום לאחריות לאומית
850,000	125,000	800,000	175,000	יסודות
90,000	30,000	120,000		מכללה חרדית ירושלים
150,000	200,000		350,000	מרכז חרדי להכשרה מקצועית
	66,000	66,000		פרס אבי חי
2,485,000	1,651,000	2,135,000	2,001,000	צו פיוס
65,000	129,000	156,000	38,000	קהילות שרות
פיתוח מנהיגות רוחנית חדשה				
750,000	625,000		1,375,000	בית מורשה בירושלים
	105,000		105,000	מורשת ספרד
445,000	366,000	301,000	510,000	מכינות קדם צבאיות
548,000	292,000	450,000	390,000	ממזרח שמש
405,000	167,000	330,000	242,000	מתן – מכון תלמודי עיוני לנשים
676,000	616,000	840,000	452,000	צהר
575,000	532,000	517,000	590,000	קולות
עידוד לימודי היהדות				
1,221,000	351,000	1,000,000	572,000	אבי חי והתקשורת
104,000	40,000	104,000	40,000	אומרים שירה
	10,000	(2,000)	12,000	אוניברסיטת תל אביב – מוריה
				אוניברסיטת תל אביב –
95,000	55,000		150,000	פסיכולוגיה ביהדות
310,000	255,000	(2,000)	567,000	אלול
86,000	55,000	141,000		אתר האינטרנט פיוט
250,000	100,000	50,000	300,000	במידבר
100,000	150,000	250,000		המרכז לזהות יהודית-ציונית בצה"ל
				המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח) –
24,000	78,000	67,000	35,000	מבחר

* נטו מביטולי מענקים

רשימת מענקי פעילות 2003 – ישראל (המשך)

יתרה ב-31.12.03	תשלומים ב-2003	מענקים נוספים ב-2003*	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	
\$3,481,000	\$399,000	\$1,000,000	\$2,880,000	האוניברסיטה העברית – רביבים
33,000	17,000	(10,000)	60,000	יד בן-צבי – תכניות לימודים
305,000	468,000	427,000	346,000	יהל"ם
25,000	57,000	24,000	58,000	לעיל"א
244,000	143,000	305,000	82,000	מורשה
810,000	60,000	870,000		מקראנט
220,000	55,000		275,000	מכון מלטון – תכנית מפתחות
				מכון שלום הרטמן – התכנית להתחדשות
800,000	300,000		1,100,000	ההוראה של מקצועות היהדות
309,000	118,000	302,000	125,000	מסע אל המורשת היהדות
27,000	16,000		43,000	סידור אבי חי
305,000	385,000	350,000	340,000	עלמא מכללה עברית
84,000	80,000	122,000	42,000	פרשת השבוע
תכניות לעולים				
315,000	45,000	360,000		אנציקלופדיה יהודית ברוסית
38,000		38,000		יד בן-צבי – קורסים לעולים
30,000	60,000	90,000		עתים
51,000			51,000	פרויקטים כלליים
מחקרים				
				אוניברסיטת בר-אילן –
210,000	30,000		240,000	מחקר על יהדות וחברה
	1,000	(37,000)	38,000	מכון גוטמן
פרויקטים אחרים				
48,000	214,000	244,000	18,000	מענקים נוספים
225,000	80,000	86,000	219,000	שבתונים
				תמיכה באתרי האינטרנט
116,000	24,000	140,000		של נתמכי אבי חי
\$18,002,000	\$9,524,000	\$12,798,000	\$14,728,000	סה"כ מענקים

* נטו מביטולי מענקים

רשימת מענקי פעילות 2003 – צפון אמריקה

	מענקים נוספים ב-2003*	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	תשלומים ב-2003	יתרה ב-31.12.03
בתי ספר יסודיים ותיכונים				
טיפוח החינוך בבתי ספר יהודיים				
AVI CHAI Bookshelf for				
Jewish High Schools	\$1,584,000	\$435,000	\$119,000	\$1,900,000
BabagaNewz		3,223,000	1,500,000	1,723,000
Developing Performance Goals				
for Jewish Studies at Day Schools	641,000	11,000	198,000	454,000
Enhancing Immigrant Schools				
in New York City	(93,000)	3,493,000	1,029,000	2,371,000
Grant Program to Enhance Judaic				
Commitment in High Schools	(51,000)	51,000		
Jewish Day Schools for the 21st Century–				
Hebrew Union College		135,000	101,000	34,000
NETA: Hebrew Language and Literature				
Curriculum for High Schools	1,356,000	651,000	1,407,000	600,000
Shabbat Enhancement Grants	1,168,000	177,000	171,000	1,174,000
Tal Am Curriculum Project		1,334,000		1,334,000
Virtual Resource Center of				
the Lookstein Center at Bar-Ilan University		400,000	150,000	250,000
קידום מקצועי				
Hebrew Language Program for				
Jewish Studies Teachers	157,000		24,000	133,000
Jewish Studies for Community				
Day School Heads	35,000		18,000	17,000
Jewish Teacher Corps		1,500,000	438,000	1,062,000
JSkyway	300,000	100,000	300,000	100,000
Mentoring for Novice Teachers	25,000	605,000	150,000	480,000
Pardes Educators Program	2,500,000	1,903,000	760,000	3,643,000
Principals Training:				
Harvard University	343,000	285,000	283,000	345,000
Jewish Theological Seminary		107,000	107,000	
Lookstein Center at Bar-Ilan University	145,000	85,000	80,000	150,000
Yeshiva University	(361,000)	571,000	210,000	

* נטו מביטולי מענקים

רשימת מענקי פעילות 2003 – צפון אמריקה (המשך)

	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	מענקים נוספים ב-2003*	תשלומים ב-2003	יתרה ב-31.12.03
הרחבת חוג משפחות התלמידים בבתי הספר				
AVI CHAI Voucher Program	\$100,000	\$(4,000)	\$96,000	
AVI CHAI Voucher Program Evaluation	86,000	(58,000)		28,000
Building Loan Program **	22,014,000		5,336,000	16,678,000
Judaic Preparatory Track Grants:				
High Schools	3,290,000		1,125,000	2,165,000
Starter Libraries	410,000		88,000	322,000
Marketing Grants and Assistance:				
Marketing Seminar: ISM	41,000			41,000
New High School Marketing Grants	600,000	(120,000)	275,000	205,000
Melton Mini-School for Preschool Parents	325,000		207,000	118,000
South Florida Day School Scholarships	1,491,000		330,000	1,161,000
קידום החינוך בבתי הספר בקהילה כולה				
Jewish Holidays PR Campaign		1,500,000	127,000	1,373,000
Marketing AVI CHAI's Message	627,000		244,000	383,000
Other Programs	58,000	(58,000)		
תמיכה בישראל				
Israel Studies for				
Day School Teachers	229,000	207,000	211,000	225,000
Student Israel Advocacy Initiatives				
on Campus-Hillel	100,000	175,000	175,000	100,000
The David Project		400,000		400,000
The New York Jewish Week:				
Write On for Israel	107,000	231,000	185,000	153,000
Yom Ha'atzma'ut Grants		147,000		147,000
מחנות קיץ				
Alot Program	140,000	419,000	188,000	371,000
Cornerstone Fellowship	480,000	807,000	362,000	925,000
Jewish Agency for Israel	354,000	1,184,000	249,000	1,289,000
Tze Ul'mad	45,000			45,000

* נטו מביטולי מענקים

** המענקים כוללים החזרי הלוואות

רשימת מענקי פעילות 2003 – צפון אמריקה (המשך)

	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	מענקים נוספים ב-2003*	תשלומים ב-2003	יתרה ב-31.12.03
חינוך יהודי והכשרה למנהיגות במכללות				
AVI CHAI Fellowship	\$924,000		\$292,000	\$632,000
Jewish Learning Initiative for Campuses in North America	45,000		45,000	
Netivot Program–Harvard University	230,000	300,000	185,000	345,000
Researching Jewish Life on Campus	275,000		96,000	179,000
תכניות המשך לתגלית				
AVI CHAI Bookshelf	1,407,000		360,000	1,047,000
Hillel She'arim Program	81,000		81,000	
Partners in Torah	23,000	135,000	57,000	101,000
מחקר ושונות				
Advanced Talmudic Studies Program for Women–Yeshiva University	2,664,000	597,000	730,000	2,531,000
Census of Jewish Day Schools		65,000	14,000	51,000
Jewish Education Research	526,000		50,000	476,000
Jewish Study Groups for Media Professionals	40,000		27,000	13,000
Longitudinal Teen Study– Jewish Theological Seminary	79,000		59,000	20,000
Miscellaneous Grants and Related Expenses	50,000	1,041,000	1,017,000	74,000
סה"כ מענקים	\$51,907,000	\$14,717,000	\$19,256,000	\$47,368,000

רשימת מענקי פעילות 2002 – ברית המועצות לשעבר

	יתרת מענקים לתאריך 31.12.02	מענקים נוספים ב-2003*	תשלומים ב-2003	יתרה ב-31.12.03
Birthright Follow-up Coordinator		\$25,000	\$12,000	\$13,000
Children's Books in Russian		308,000	75,000	233,000
Improving General Studies Programs	470,000	130,000	200,000	400,000
Judaic Enhancement in Jewish and Public Schools	935,000		286,000	649,000
Sefer		221,000	221,000	
Related Expenses		45,000	45,000	
סה"כ מענקים	\$1,405,000	\$729,000	\$839,000	\$1,295,000

* נטו מביטולי מענקים

מפתח עניינים – ישראל

שם הפרויקט	נאמן הפרויקט	איש צוות	עמוד
אבי חי והתקשורת	מס ברנסטין	דני דניאלי	19
אומרים שירה	מאיר בוזגלו	קארן וייס	15
אלול	א. פריד	קארן וייס	18
אמנת גביון-מידן	אביטל דרמון	אלי סילבר	11
אנציקלופדיה יהודית ברוסית	דוד תדמור	אלי סילבר, אלי קנאי	15
ארץ אחרת—כתב-עת לתרבות יהודית	אביטל דרמון	דני דניאלי	12
אתר האינטרנט פיוט	מאיר בוזגלו	אביגדור שינאן, קארן וייס, אלי קנאי	15
בית מורשה בירושלים	א. פריד	אלי סילבר	12
בית ספר קשת	מס ברנסטין	אלי סילבר	11
במידבר	מאיר בוזגלו	קארן וייס	18
המכללה החרדית	מאיר בוזגלו	קארן וייס	10
יהל"ים	אביטל דרמון	אלי סילבר	18
יסודות	דוד תדמור	אלי סילבר	10
מבחר	א. פריד	קארן וייס	18
מורשה	דוד תדמור	אלי סילבר	17
מכון שלום הרטמן	א. פריד	אלי סילבר	17
מכינות קדם-צבאיות	א. פריד	דני דניאלי, איטה שפירא הבר, מיכל נקר	13
מלטון מפתחות	א. פריד	קארן וייס	19
ממזרח שמש	א. פריד	קארן וייס	13
מסע אל המורשת היהודית	מאיר בוזגלו	קארן וייס	19
מקראנט	אביטל דרמון	דני דניאלי, אלי קנאי	16
מרכז חרדי להכשרה מקצועית	א. פריד	אלי סילבר	12
מרכז לזהות יהודית-ציונית בצה"ל	א. פריד	אלי סילבר	16
מתן—מכון תלמודי עיוני לנשים	א. פריד	אלי סילבר	14
סידור אבי חי	מס ברנסטין	דני דניאלי	20
עלמא, מכללה עברית	מאיר בוזגלו	דני דניאלי	19
עתים	דוד תדמור	קארן וייס	14
פורום לאחריות לאומית	א. פריד	דני דניאלי	11
פסיכולוגיה ביהדות	אביטל דרמון	קארן וייס	19

מפתח עניינים – ישראל (המשך)

שם הפרויקט	נאמן הפרויקט	איש צוות	עמוד
פרס אבי חי ישראל	דוד תדמור	איטה שפירא הבר, מיכל נקר	12
פרשת השבוע	א. פריד	דני דניאלי	18
צהר	א. פריד	אלי סילבר	13
צו פיוס	א. פריד, מס ברנסטין	דני דניאלי, עליזה גרשון, אפרת מאק רוזנברג, אלירז נר-גאון	10
קהילות שרות	מס ברנסטין	קארן וייס	11
קולות	אביטל דרמון	דני דניאלי	13
רביבים	א. פריד	אלי סילבר	17
שבתונים	אביטל דרמון	קארן וייס, איטה שפירא הבר, מיכל נקר	20
תהודה	אביטל דרמון	דני דניאלי	13
תכניות הלימודים של יד בן-צבי	אביטל דרמון	דני דניאלי	16

מפתח עניינים – צפון אמריקה

שם הפרויקט	נאמן הפרויקט	איש צוות	עמוד
Advanced Talmudic Studies Program for Women	Lauren K. Merkin	Rachel Mohl Abrahams	36
Alot Program	Lief D. Rosenblatt	Yossi Prager, Marvin Schick	33
AVI CHAI Bookshelf	Ruth R. Wisse	Leah Nadich Meir	35
AVI CHAI Bookshelf for Jewish High Schools	Lauren K. Merkin	Joel Einleger, Miriam K. Warshaviak	25
AVI CHAI Fellowship	Ruth R. Wisse	Yossi Prager	34
BabagaNewz	Mem Bernstein	Joy Balsam	25
Building Loan Program	Alan R. Feld	Yossi Prager, Marvin Schick	30
Census of Jewish Day Schools	Arthur W. Fried	Marvin Schick	35
Cornerstone Fellowship	Lief D. Rosenblatt	Joel Einleger	33
Developing Performance Goals for Jewish Studies at Day Schools	Arthur W. Fried	Leah Nadich Meir	25
Enhancing Immigrant Schools in New York City	Alan R. Feld, Lauren K. Merkin, George Rohr	Rachel Mohl Abrahams	26
Hebrew Language Program for Jewish Studies Teachers	Ruth R. Wisse	Rachel Mohl Abrahams	27
Israel Studies for Day School Teachers	Lief D. Rosenblatt	Leah Nadich Meir	32
Jewish Agency for Israel	Arthur Fried, Lief D. Rosenblatt	Joel Einleger,	34
Jewish Day Schools for the 21st Century	Lief D. Rosenblatt	Joel Einleger	26
Jewish Education Research	Arthur W. Fried	Yossi Prager	36
Jewish Studies for Community Day School Heads	Arthur W. Fried	Michael S. Berger	28
Jewish Study Groups for Media Professionals	Mem Bernstein	Yossi Prager	36
Jewish Teacher Corps	Mem Bernstein	Miriam K. Warshaviak	28
JSkyway	Arthur W. Fried	Michael S. Berger, Eli Kannai	28
Judaic Preparatory Track Starter Libraries	Lauren K. Merkin	Miriam K. Warshaviak	30
Judaic Preparatory Tracks	Lauren K. Merkin	Miriam K. Warshaviak	30
Longitudinal Teen Study	Ruth R. Wisse	Joel Einleger	36

מפתח עניינים – צפון אמריקה (המשך)

שם הפרויקט	נאמן הפרויקט	איש צוות	עמוד
Marketing Grants and Assistance to New High Schools	Mem Bernstein, Lauren K. Merkin	Miriam K. Warshaviak	30
Melton Mini-School for Preschool Parents	Lief D. Rosenblatt	Joel Einleger	30
Mentoring for Novice Teachers	Lauren K. Merkin	Michael S. Berger	29
NETA: Hebrew Language and Literature Curriculum for Jewish High Schools	George Rohr, Ruth R. Wisse	Leah Nadich Meir	26
Netivot Program	Ruth R. Wisse	Yossi Prager	35
Pardes Educators Program	Arthur W. Fried	Michael S. Berger	29
Partners in Torah	George Rohr	Yossi Prager	35
Principals Training—Harvard University	Lauren K. Merkin	Rachel Mohl Abrahams, Michael S. Berger	29
Principals Training—Lookstein Center	Alan R. Feld	Michael S. Berger	30
Researching Jewish Life on Campus	Arthur W. Fried	Yossi Prager	35
Shabbat Enhancement Grants	Lauren K. Merkin, Henry Taub	Miriam K. Warshaviak	26
South Florida Day School Scholarships	George Rohr	Yossi Prager	31
Student Israel Advocacy Initiatives on Campus	George Rohr	Yossi Prager	32
Tal Am Curriculum Project	Lauren K. Merkin	Joel Einleger	27
The David Project	Arthur W. Fried	Yossi Prager	31
Tze Ul'mad	Lief D. Rosenblatt	Joel Einleger	34
Virtual Resource Center of the Lookstein Center at Bar-Ilan University	Alan R. Feld	Joel Einleger	27
Write On for Israel	Lief D. Rosenblatt	Joy Balsam	32
Yom Haatzma'ut Grants	Lauren K. Merkin	Miriam K. Warshaviak	32

USA
The AVI CHAI Foundation
1015 Park Avenue
New York, NY 10028
Phone: 212-396-8850
Fax: 212-396-8833
e-mail: info@avichaina.org

ישראל
אבי חיי ישראל ע"ר
רח' הנביאים 31
ירושלים 95103
טל': 02-624-3330
פקס: 02-624-3310
e-mail: office@avichai.org.il

www.avichai.org.il